

'Bekeer je,
want het
oordeel komt!'

THEMA: MISSIONAIR
SPREKEN OVER HET OORDEEL

Onder Weg

Inspiratie
voor
reisgenoten

06 **OPINIE**

Getuigen van het oordeel?

Kunnen we met niet-christenen spreken over het komende oordeel? Eeuwenlang is het een belangrijk onderdeel van het missionaire spreken geweest, zoals tijdens de opwekkingsbewegingen in de afgelopen eeuwen. En ook in Jezus' prediking speelde het oordeel over de zonden een grote rol. Veel mensen bekeerden zich juist onder deze verkondiging. Zouden we er daarom niet meer aandacht aan moeten geven?

10 **INTERVIEW**

Als het oordeel wijkt, wordt God een lieve opa

Kerken die in hun evangelieverkondiging het oordeel verzwijgen, maken zichzelf overbodig, zegt predikant en internetevangelist Marten Visser. 'We zijn bang geworden om iets te zeggen dat de seculiere samenleving tegen de haren in strijkt.'

22 **EYEOPENER**

De paradox van de verkondiging

Paulus heeft last van een 'doorn in het vlees' en hij wordt gekweld door een engel van Satan. Hij smeekt God verschillende keren om bevrijding. Stuur de Heer met zijn antwoord Paulus niet met een kluitje in het riet?

26 **ONTMOETING**

'God is mijn lus in de bus, mijn houvast'

Wubbo Wierenga (85), emeritus predikant van de GKv en oud-godsdienstleraar, studeert al tien jaar dagelijks op het Bijbelboek Openbaring. Preken was zijn lust en leven, tot het niet meer ging. Ook verder kende zijn leven donkere tijden. Een gesprek over het veelbewogen leven van een eigenzinnige predikant.

30 **JEUGDWERK**

Jeugdtrends 2018 handen en voeten geven

Onlangs publiceerde het NGK Jeugdwerk in samenwerking met diverse kerkelijke jeugdwerkers en jeugdorganisaties weer de jaarlijkse Jeugdtrends. De Jeugdtrends 2018 schetsen de ontwikkelingen in de leefwereld van hedendaagse jongeren. In dit artikel geeft Paul Smit tips hoe we als kerken bij die leefwereld kunnen aansluiten.

34 **OPINIE**

Liturgische teksten misvormen

De impact van de liturgische formulieren in onze kerken is groot. Robert Roth concludeert na lezing van de teksten dat ze, in het licht van Stefan Paas' boek *Vreemdelingen en priesters*, niet goed bruikbaar zijn voor kerken met betrekking tot hun missionaire roeping.

14 **REPORTAGE****'Later zien we elkaar niet meer'**

'Papa, we moeten nu van elkaar genieten, want later zien we elkaar niet meer. Ik ga naar de hemel, want ik geloof in God. Jij gaat naar de hel.' Die opmerking van zijn dochtertje Fleur, 9 jaar op dat moment, zette Remko Mulder uit Amsterdam vier jaar geleden flink aan het denken. Twee jaar later liet hij zich dopen.

18 **OPINIE****Het oordeel aanzeggen in missionaire contacten**

Moet je in missionaire contacten over het oordeel beginnen? En als je het doet, hoe breng je het ter sprake? Arjan Markus, predikant van de Pelgrimsvaderkerk in Rotterdam-Delfshaven, geeft een aantal overwegingen door vanuit zijn eigen missionaire ervaring.

EN VERDER:

- 4 **Praktijklokaal**
- 12 **Redactioneel**
- 17 **Nieuws**
- 17 **Colofon**
- 20 **Stimulans**
- 21 **Column Eline de Boo**
- 29 **Column Dick Westerkamp**

Stockbeelden: simonkr/iStock (pagina 1); Prixel Creative/Lightstock (pagina 5); Rolau Elena/Shutterstock (pagina 6-9); sebastianosecondi/iStock (pagina 22); Brian op de Dijk/Wikimedia (pagina 31); MIA Studio/Shutterstock (pagina 35).

Niet te lievig

'Jij gelooft niet, dus jij komt later in de hel!' Ik hoorde het mijn zoon zeggen tegen een vriendje. Het was een terloopse opmerking tijdens hun spel en zo werd het ook opgevat, maar ik verstijfde. Hoe komt hij erbij? Wij hebben hem zo iets nooit geleerd! Tegen niet-christenen over het oordeel spreken is immers taboe. Laten we vooral getuigen van Gods goedheid en liefde!

Ik herinner me dat we op een bijeenkomst waar ook niet-christenen kwamen Psalm 139 lazen. Een prachtige psalm. 'U doorgrondt mij (...) die mij weefde in de buik van mijn moeder.' Het einde lieten we echter weg. 'God, breng de zondaars om (...) Zou ik niet haten wie U haten, HEER?' Zulke woorden stootten alleen maar af, dachten we.

Onlangs las ik Psalm 139 weer met een groep christenen en niet-christenen. Stukje voor stukje. 'Een beetje *cheesy* hoor', zei iemand algauw. 'God is bij je. God ziet je overal. Hij zorgt voor je.' Andere groepsleden stemden in: dit leek toch wat te lievig, zo was het leven niet.

We lazen verder. En toen kwamen we bij de verzen over de vijanden en de zondaars. Heftige woorden. Maar daarvoor werd de psalm realistischer. God is goed, maar er zijn ook mensen die bloedvergieten en zijn werk proberen kapot te maken. Die kunnen toch niet blijven bestaan? Opeens kregen de woede en de pijn die sommigen in hun leven ervaren een plek.

Het einde van de psalm maakt daarna ook indruk: 'Doorgrond mij, God (...) zie of ik geen verkeerde weg ga.' Maak ik zelf soms ook niet Gods werk kapot? Hoe zorgzaam ben ik voor zijn mensen?

Ik begrijp heel goed dat spreken over het oordeel en de zonde allergische reacties kan oproepen. Maar als je het er niet meer over hebt, kan je spreken over geloven ook *cheesy* worden: mooi, maar weinig realistisch. Spreken over oordeel en zonde doet recht aan de werkelijkheid, aan de Bijbel en vooral ook aan het werk van Christus.

Kan dat wel en zo ja, hoe dan? Daarover gaat het in deze editie van *OnderWeg*.

**Bram Beute (GKv),
redacteur *Onderweg***

Stadshartkerk deelt presentjes uit aan hulpverleners

Een aantal leden van de Stadshartkerk (GKv) in Amstelveen heeft tijdens de afgelopen kerstavond attenties uitgedeeld aan hulpverleners en mensen in bijvoorbeeld het openbaar vervoer die die avond en tijdens de kerstdagen 'gewoon' moesten werken. De reacties waren erg positief, zowel tijdens de attentie-actie als achteraf, bijvoorbeeld van buschauffeurs, medewerkers van Huis aan de Poel (een verzorgingstehuis) en de huisartsenpost. Maar ook de uitdelers hadden een geweldige middag: 'Voor ons was dit een perfect begin van een kerst zoals een kerst moet zijn. Het zien van alle vrolijke gezichten van de ontvangers, maar zeker ook de verbazing soms, alsof zo'n presentje uit de hemel komt vallen. En dat is juist de essentie hiervan!'

De uitvoering was in handen van de netwerkgroep Doen! Zo'n netwerkgroep in de Stadshartkerk is groter dan de gemiddelde kring, maar weer kleiner dan de hele gemeente. Door middel van deze netwerkgroepen zoekt de Stadshartkerk nadrukkelijk verbinding met de Amstelveeners, die meestal ver van de kerk en de kerkdiensten af staan. Om hen op te

Hulpverleners, onder meer van de huisartsenpost, reageerden positief op de attenties van de leden van de Stadshartkerk.

zoeken in hun eigen leefomgeving zijn de netwerkgroepen ontstaan. Op deze manier experimenteert de Stadshartkerk, in 2004 begonnen als herplantingsproject, met manieren om mensen iets van de liefde van Christus te laten proeven. Er zijn nu drie netwerkgroepen: naast Doen! ook Creacafé, dat creatievelingen met elkaar verbindt, en Athletes in Action. Doen! organiseert elke maand een activiteit. Voor februari is

dat een ruilbeurs en voor april de Zondag voor de stad. Die zondag is er geen gewone kerkdienst, maar gaan de kerkleden de stad in 'om haar te dienen op verschillende plaatsen en door middel van verschillende activiteiten voor verschillende leeftijdsgroepen'.

Voor meer informatie, ook over de opzet van de netwerkgroepen en de visie erachter, zie www.stadshartkerk.nl.

Leesrooster voor catechismus/catechisatie

Catechismusprediking komt nog steeds voor. En als dat gebeurt, wil je graag dat de inhoud ervan een plek krijgt in het leven van de mensen. Eén van de vormen die daarvoor in de Overijsselse Vechtstreek gekozen wordt, is een Bijbel-leesrooster voor thuis. De GKv Heemse kent zo'n rooster, als bijlage bij het mededelingenblad en ook de GKv Ommen-West start er dit jaar mee in het kerkblad. In die gemeente gaat het de komende tijd in de catechismuspreken en ook op catechisatie over Jezus, de Zoon van God: Wie was Hij? Wat deed en doet Hij? Het leesrooster volgt de vier evangeliën en is ook bedoeld om

meer inzicht te krijgen in de verschillende accenten die de evangeliën leggen. Ook de GKv Vlaardingen heeft op de website zo'n leesrooster voor de catechismuspreken. Aanleiding daartoe was het verzoek van de jeugdvereniging om de jongeren meer te betrekken bij de preek. Het is de bedoeling dat de gemeenteleden het leesrooster in de week voorafgaand aan de betreffende dienst gebruiken. Ds. Gert Treurniet stelt het samen, ook voor gastpredikanten, maar kan dan uiteraard niet garanderen dat het rooster echt aansluit bij de inhoud van de preek. Hij is er overigens in zijn tijd in Heemse mee begonnen.

Verschillende gemeenten bieden Bijbel-leesroosters om de catechismuspreken te verbinden met het leven van de mensen.

Vorbereiding op het ambt: gewoon erover praten

De voorbereiding op het ambt van ouderling en diaken is: gewoon erover praten. Zo heeft althans ds. Adrian Verbree dat ingevuld voor de GKv Hardenberg-Baalder. Een groepje jonge (mannelijke) gemeenteleden komt een aantal avonden samen om over allerlei aspecten van het ambtswerk te praten. Dan kan het gaan over: Hoe werken de interne

>> *‘Ik zie mijzelf als “herdershondje van Jezus”, de grote Herder’* <<

processen? Hoe ziet het werk eruit, wat lijkt je zwaar, wat – hopelijk – mooi? Hoeveel tijd kost het? Waar liggen je sterke kanten, waar zou je in willen groeien? Het is de bedoeling dat de deelnemers een realistisch beeld krijgen van het ambtswerk. Dat geldt ook voor hun echtgenotes, die er

in ieder geval één avond bij zijn. Misschien komt iemand al pratend tot de conclusie dat ambtsdrager worden voorlopig geen optie is. Maar het kan ook zijn dat de deelnemer gaat zien wat je als ambtsdrager kunt krijgen, want, aldus Adrian Verbree, ‘je kunt

er geestelijk door groeien – wanneer je als diaken of ouderling een, zo zie ik althans mezelf, “herdershondje van Jezus”, de grote Herder mag zijn’. Aanleiding voor dit initiatief is dat het ook in Hardenberg moeilijker wordt ambtsdragers te vinden.

Door gewoon over allerlei aspecten van het ambtswerk te praten, krijgen jonge (mannelijke) gemeenteleden zicht op het ambt.

En verder

...kan in de NGK Enschede, de GKv Dordrecht en (binnenkort) de GKv Lelystad tijdens de kerkdienst een gift gegeven worden via de mobiele telefoon. Dat kan via een app, in hun geval www.givtapp.net. Aan de collectezak zit een kastje dat verbinding maakt met de smartphone. De digitale gift is veilig en anoniem. Je kunt in beide gemeenten uiteraard ook nog steeds gewoon geld of een collectebon in de zak doen; ...gaan de diakenen van de GKv Alm-

kerk-Werkendam een pollepelactie houden. Er gaan vier pollepels in de gemeente circuleren. Wie een lepel krijgt, wordt geacht mensen van binnen en buiten de gemeente uit te nodigen voor een soepmaaltijd. Het is niet de bedoeling bekenden uit te nodigen, maar juist onbekenden te leren kennen. ‘We willen u hiermee uit uw comfortzone halen’, aldus de diakenen. Gemeenteleden krijgen een maand de tijd om anderen uit te nodigen en geven daarna zelf de

pollepel door. Wel houden de diakenen graag overzicht;

...gaat de GKv Vlaardingen op 21 januari een tijdcollecte houden, waarbij gemeenteleden kunnen aangeven hoeveel van hun tijd ze voor welk werk in de gemeente willen geven. Aanleiding is een preken-serie over offeren. De collecte wordt uitgevoerd door de gemeenteleden een formulier met vier vragen te laten invullen. Dat kan ook online. Zie www.de-fontein.com/tijdcollecte.

Getuigen van het oordeel?

Kunnen we met niet-christenen spreken over het komende oordeel? Eeuwenlang is het een belangrijk onderdeel van het missionaire spreken geweest, zoals tijdens de opwekkingsbewegingen in de afgelopen eeuwen. En ook in Jezus' prediking speelde het oordeel over de zonden een grote rol. Veel mensen bekeerden zich juist onder deze verkondiging. Zouden we er daarom niet meer aandacht aan moeten geven?

tekst **Bram Beute**

>> Paulus draait de rollen om, klaagt zijn verhoorders aan en plaatst ze voor God, die hen zal oordelen <<

Het is bij dit onderwerp van belang om te bedenken dat Jezus en de opwekkingspredikers refereerden aan wat mensen al geloofden. Ze riepen de mensen op om dat nu eindelijk serieus te nemen en zich te bekeren. In Nederland is er intussen veel minder 'op te wekken'. Het (latente) geloof in God en zijn oordeel is de laatste decennia grotendeels verdwenen.

Missionair preken over het komende oordeel is echter niet alleen weggelegd voor opwekkingspredikers. Ook de apostel Paulus sprak over het komende oordeel, tegenover Grieken en Romeinen. Zijn tijd was in bepaalde opzichten vergelijkbaar met onze tijd: er was een grote religieuze diversiteit en verdraagzaamheid. Kunnen wij iets van Paulus' missionaire oordeelsprediking leren?

Bang

In Handelingen kun je drie keer iets lezen over de inhoud van Paulus' evangelieverkondiging aan niet-Joden. Twee van de drie keer brengt hij daarbij het oordeel ter sprake. In Lystra doet hij dat niet. Na een genezing zien de mensen daar Paulus en Barnabas aan voor Hermes en Zeus. Op de achtergrond speelt de mythe dat Hermes en Zeus de streek eerder bezocht zouden hebben. Toen werden zij door niemand herkend en ontvangen. Daarom zouden ze heel het gebied hebben laten overstromen. Paulus buit de angst van de mensen voor de goden niet uit, maar benadrukt juist dat God goed is (Handelingen 14:8-18).

Paulus maakt de bestuurder Felix daarentegen wel bang door te spreken over het komende oordeel. Felix is benieuwd wat zijn gevangene te vertellen heeft over het christelijk geloof. Maar als Paulus spreekt over gerechtigheid en zelfbeheersing en over het oordeel van God wordt Felix bang en stuurt hij Paulus terug naar de gevangenis (Handelingen 24-25). Dat lijkt toch een weinig succesvolle missionaire strategie!

Iets dergelijks zie je als Paulus zich voor de Areopagus, een religieuze rechtbank in Athene, moet verantwoorden. In zijn toespraak confronteert hij zijn gehoor met de tegenstrijdigheden tussen hun denken en hun religie. Beïnvloed door de filosofie van hun tijd zullen zij, zo stelt Paulus, toch niet geloven dat een god woont in een tempel of iets van mensen nodig zou hebben? Ze weten immers dat je goden niet kunt vastleggen in een beeld van goud, zilver of steen. Maar waarom doen ze dat dan toch? Daarop zegt Paulus: God ziet voorbij aan de onwetendheid van mensen en gebiedt hun nu zich te bekeren, want de dag van het oordeel komt (Handelingen 17:22-31)! Zowel voor Felix als voor de Areopagus is Paulus als boodschapper van Jezus een gevangene en aangeklaagde. Hij draait de rollen echter om en klaagt zijn verhoorders aan en plaatst ze voor God, die hen zal oordelen.

Vrijpraak

Dat het spreken van Paulus in Hande-

lingen over het oordeel geen incident is, blijkt uit zijn brieven. In de Romeinenbrief stelt Paulus zich voor aan een gemeente die hem niet persoonlijk kent. Hij presenteert daarbij uitgebreid het evangelie dat hij verkondigt. Hier zet hij nadrukkelijk in bij Gods toorn en oordeel, die allen verdiend hebben en waarvan door Jezus Christus vrijpraak te ontvangen is (Romeinen 1-3).

In de eerste brief van Paulus aan de Tessalonicenzen, een gemeente die voor een groot deel uit niet-Joden bestond, schrijft Paulus over het positieve getuigenis dat uitgaat van hun geloof. Als hij dat geloof typeert, doet hij dat door te zeggen dat ze de levende en ware God dienen en dat ze Gods Zoon uit de hemel verwachten, 'die ons zal redden van het komende oordeel' (1 Tessalonicenzen 1:9-10).

Verstaanbaar

Het oordeel blijkt belangrijk in Paulus' missionaire prediking. Voor zijn niet-Joodse tijdgenoten was dat een onbekend thema. Veel mensen waren bang voor goddelijke straffen, maar daarvan geloofden ze dat die in het leven hier en nu zouden plaatsvinden. Een komend oordeel van God, waarmee Hij de mensen zou straffen voor hun verkeerde daden, maakte geen onderdeel uit van hun wereldbeeld.

Paulus verkondigt het evangelie, zodat zijn hoorders gered zullen worden en God zullen gehoorzamen (zie bijvoorbeeld 1 Tessalonicenzen 2:16 en Ro-

meinen 1:5). Daarbij spant hij zich in om verstaanbaar te spreken. Hij wordt voor de Joden een Jood en voor degenen die zonder wet zijn als iemand zonder wet (1 Korintiërs 9:19-22).

Ondanks het feit dat het komende oordeel voor de niet-Joden een onbekend thema is, spreekt hij daarover. Maar hij doet dat wel zó dat het raakt aan hun voorstelling van de wereld. In zijn gesprek met Felix brengt hij het in verband met voor de Romein Felix bekende waarden: gerechtigheid en zelfbeheersing. In Athene sluit Paulus aan bij de filosofische ideeën over de verering van God om zijn hoorders duidelijk te maken dat zij zich moeten bekeren.

Paulus' motivatie om het evangelie te verkondigen zal voor christenen in deze tijd niet zo heel anders zijn: dat mensen gered worden en God zullen gehoorzamen. Moeten ze het dan ook hebben over het oordeel? Misschien is dat lastig, omdat het ook onder christenen geen populair onderwerp lijkt te zijn. Maar daarom is het goed om eens na te gaan wat de hindernissen daarvoor zijn en ook waar het spreken over het oordeel kan aansluiten bij het gewone leven.

Allergisch

Onze situatie is anders dan die van Paulus. Tussen Paulus en ons ligt een tijdperk waarin het christendom de

dominante en vaak ook overheersende godsdienst was.

Regelmatig hoor ik van niet-christelijke bezoekers in de kerk opmerkingen als: 'Ik ben blij dat jij niet zo'n strenge dominee bent. Van hel en verdoemenis en zo.' En: 'Gelukkig is het allemaal niet meer zo streng, zo veroordelend.' Kennelijk hebben nogal wat mensen die associatie bij het christelijk geloof: hel, verdoemenis en oordeel. Daarbij wordt nogal eens gedacht dat de kerk deze begrippen gebruikt om de mensen bang te maken en hen zo in haar macht te houden.

Bij dat laatste speelt natuurlijk ook mee dat de meeste Nederlanders met een min of meer gesloten wereldbeeld

leven. Begrippen als God, hemel, hel en oordeel zien zij niet meer als begrippen die naar een werkelijkheid voorbij deze werkelijkheid verwijzen. Misschien is er wel iets, maar wat dat is, weet niemand en daar kun jij in je dagelijks leven niet echt rekening mee houden.

In de loop van de afgelopen eeuwen zijn mensen zichzelf steeds meer als het centrum van het bestaan gaan zien. Als mens ben je geen verantwoording verschuldigd aan een hogere macht, hoogstens aan 'de menselijkheid'. Hoe zou je dan nog kunnen spreken over een oordeel dat van buitenaf naar ons toe zou komen en waarin God over ons zou kunnen oordelen? Is God, die zo veel lijden toestaat, bovendien wel competent om een oordeel te vellen? Als God zou bestaan, zou Hij eerder door ons veroordeeld moeten worden als medeplichtig aan al het menselijke leed, omdat Hij naliet om in te grijpen. Spreken over het oordeel roept nóg een allergische reactie op: heeft het nadenken over zonde en oordeel niet

>> 'Ik ben blij dat jij niet zo'n strenge dominee bent, van hel en verdoemenis en zo' <<

>> Je bent niet geworden wie je had willen zijn <<

tot gevolg dat we het leven niet aanvaarden zoals het is? Gaan we dan niet heel snel natuurlijke zaken veroordelen als zondig?

Zucht

Het is belangrijk om je van deze hindernissen bewust te zijn. Tegelijk zijn er ook aanknopingspunten. Het gaat daarbij vooral over sterke levenservaringen of intuïties die in het moderne, gesloten wereldbeeld gemakkelijk genegeerd worden. Zo blijkt het op bepaalde momenten moeilijk vol te houden om te geloven dat er niet méér is dan wat wij zien. Bij begrafenissen blijkt het geloof dat er na de dood toch nog wel iets moet zijn vaak weer de kop op te steken. Je zou dat kunnen zien als moeite om de werkelijkheid te aanvaarden, maar wellicht is het een waardevolle intuïtie die erop duidt dat met de dood niet werkelijk alles afgelopen is.

Een dergelijke intuïtie kun je ook zien in de ervaring van gemis en mislukking die je op diverse momenten in je leven kunt ervaren. Je bent niet geworden wie je had willen zijn. Niet zo goed of niet zo interessant als je gehoopt had. Je zou dat gevoel kunnen afdoen als een gewone teleurstelling die nu eenmaal hoort bij mensen in een midlife-crisis of aan het einde van hun leven. Maar zou het ook kunnen dat het een ervaring is van Gods toorn en oordeel over ons leven? Vergelijk het eens met Psalm 90, waarin geklaagd wordt over de vluchtigheid van het leven: 'Al onze dagen gaan heen door uw woede, wij beëindigen onze jaren in een zucht.'

Een ander aanknopingspunt is het rechtvaardigheidsgevoel. Wie bij de berichten over vreselijke misdaden de reacties van de lezers leest, komt

vaak een sterk verlangen naar vergelding tegen. Voor een meervoudig verkrachter en moordenaar is een paar jaar gevangenisstraf niet genoeg. 'Ze zouden hem...' En dan volgen er allerlei mogelijke straffen, die eigenlijk geen van allen goed genoeg zijn. Hoe kun je iemand straffen die de levens van zo veel mensen kapot heeft gemaakt? De gedachte dat er ook misdadigers zijn die nooit gepakt worden en ongestraft kunnen leven en sterven is daarbij onverdraaglijk. Verwijst ook dat niet naar het belang van een van buiten komend, rechtvaardig oordeel?

Ten slotte doet het oordeel recht aan de mens als verantwoordelijk wezen. Je levensloop is niet alleen maar veroorzaakt door wat je overkomen is, door geluk of pech of door de evolutionair bepaalde acties van je brein. Een komend oordeel betekent dat je jezelf als mens verantwoordelijk weet voor wat je wel en niet doet of hebt gedaan.

Spreken over oordeel

Hoe kun je schuld, oordeel en genade in de praktijk ter sprake te brengen? Je kunt denken aan kerkdiensten. Voor veel niet-christenen zijn met name doop-, trouw- en rouwdiensten een gelegenheid om in aanraking te komen met het christelijk geloof. Vanwege de allergieën die er zijn bestaat de neiging om het spreken over schuld en oordeel in zulke diensten uit de weg te gaan. Maar als het zelfs in de kerk niet meer over schuld en oordeel mag gaan, waar kunnen mensen dan nog met hun schuld heen?

Ook in een persoonlijk gesprek kun je doorspreken over intuïties en de thema's die hiervoor werden geschetst. Soms wordt een gesprek een aan-

klacht. Je gesprekspartner kan jou als christen voor de voeten werpen dat het christelijk geloof niet houdbaar is: hoe kun je geloven in een God die zo veel leed toestaat? Veel christenen zullen geneigd zijn hier bescheiden op te reageren. Ze herkennen de vraag en weten er zelf ook geen antwoord op, maar vertrouwen op Gods liefde, zoals Hij die heeft laten zien in Jezus Christus. Dat is geen verkeerd antwoord. Maar het is te overwegen of er niet ook een ander antwoord gegeven kan worden, zoals Paulus deed voor Felix en voor de Areopagus, waar hij de rollen omdraaide. Is het wel terecht dat wij God beschuldigen van honger in Afrika en vreselijke oorlogen? Moeten we niet vooral naar onszelf kijken, bijvoorbeeld omdat wij ons niet volledig hebben ingespannen om aan al dat lijden een einde te maken? Als God er is, kunnen wij Hem dan wel in de beklagdenbank (laten) zetten of dringt dan het besef zich op dat Hij komt om ons te oordelen, juist óók om zo veel leed dat wij hier op aarde laten gebeuren?

Bram Beute is redacteur van *Onderweg* en predikant van de GKV Kampen-Zuid.

Dit artikel is gebaseerd op informatie uit diverse bronnen. Een complete literatuurlijst is te vinden in Bram Beutes masterscriptie *Getuigen van het komende oordeel: Paulus' verkondiging van het komende oordeel en de relevantie daarvan voor een seculiere tijd*, TU Kampen, 2017.

Predikant en evangelist Marten Visser:

Als het oordeel wijkt, wordt God een lieve opa

Kerken die in hun evangelieverkondiging het oordeel verzwijgen, maken zichzelf overbodig, zegt predikant en internetevangelist Marten Visser. ‘We zijn bang geworden om iets te zeggen dat de seculiere samenleving tegen de haren in strijkt.’

tekst Jasper van den Bovenkamp   beeld Henrick Visser

Wat verstaat u eigenlijk onder het oordeel?

‘Dat deze wereld niet eeuwig duurt, dat er een laatste dag komt waarop Christus zal oordelen over de levenden en de doden. Mensen gaan naar de eeuwige gelukzaligheid of naar het eeuwige verderf.’

Is er ook sprake van een oordeel door de tijd heen?

‘Ook nu oordeelt God inderdaad. Ik geloof dat deze wereld zo in elkaar zit dat je het oordeel over jezelf afroept als je je niet houdt aan Gods geboden, zonder dat God daar zelf nog bijzonder voor moet ingrijpen. Maar ik word niet enthousiast van mensen die menen met de autoriteit van God zijn oordelen te kunnen interpreteren. Ik zou graag enige terughoudendheid betrachten in de duiding daarvan.’

Waarom? Veel Bijbelse figuren wisten de oordelen van God tamelijk nauwkeurig te interpreteren.

‘Misschien is het belangrijkste argument wel dat ik geen Bijbelse figuur ben.’

Maar wel iemand die als predikant die-naar is van het goddelijke Woord.

‘Jazeker. En vanuit het goddelijke Woord weet ik dat er een dag des oordeels komt, waarvoor ik mensen moet waarschuwen. In die zin voel ik geen aarzeling. Het is een belangrijke opdracht voor elke predikant om over het oordeel te spreken.’

In hoeverre brengt u spreken over het oordeel in verband met het tot geloof komen van mensen?

‘Mijn ervaring in Nederland is vrij beperkt; voordat ik vijftien jaar als

kerkplanter in Thailand uitgezonden was, heb ik in Nederland vooral onder asielzoekers gewerkt. Eenmaal terug in Nederland richt ik me vooral op internetevangelisatie wereldwijd. Ik heb vooral veel bewondering voor mensen die in Nederland het evangelie verkondigen. In Thailand hebben we het evangelie gebracht door altijd te proberen huisgroepen op te starten waar we mensen konden laten kennismaken met het brede verhaal van de Bijbel. Schepping, zondeval, de roeping van Abraham, de wetgeving, Israël, de profeten, het leven en sterven van Jezus, de apostelen – dat brede verhaal. Als je daar helemaal doorheen gaat, ontdek je dat Gods oordeel een belangrijke plaats inneemt. Adam en Eva worden het paradijs uitgejaagd, de aarde wordt verzwolgen door de zondvloed, de Egyptenaren vinden de dood in de Rode

Marten Visser: 'Wil het evangelie echt tot klinken komen, dan moet op de één of andere manier het oordeel ter sprake worden gebracht.'

>> *'Zolang Jezus alleen maar de kers op de taart is, heb je helemaal geen Jezus nodig'* <<

Zee en ga maar door. Gods oordeel over de zonde keert telkens in alle toonaarden terug.'

Wat wil dat volgens u zeggen?

'Pas als je het probleem van de zonde en het dreigende oordeel ziet, ga je de noodzaak van een redder begrijpen.

"Redden" is een behoorlijk wanhopig woord. Zolang Jezus alleen maar de kers op de taart is, heb je helemaal geen Jezus nodig. Hij krijgt pas betekenis als je Hem wilt aanvaarden als degene die je redt uit je zonden, uit de macht van Satan en van de toorn van God. In mijn evangelisatiewerk in Thailand heb ik de aankondiging van het oordeel altijd nadrukkelijk gebruikt. Ik zag het functioneren in hoe mensen tot geloof kwamen.'

U ordent het Bijbelverhaal volgens het schema schepping, zondeval, verlossing. Staat u open voor andere manieren van lezen?

'Nee, daar sta ik niet voor open. Schepping, zondeval, verlossing – dat is het. Daarbinnen is het oordeel één van de lijnen. Niet de enige natuurlijk. Er loopt

ook een rode draad van Gods liefde, om maar wat te noemen. In veel kerken vandaag is dat het enige verhaal dat nog wordt verteld; als het even kan, is God een lieve opa. Wat mij opvalt aan de vier toespraken van Petrus en Paulus in Handelingen is dat Gods liefde er niet in naar voren komt. Bij de joden niet, bij de heidenen niet, op de pinksterdag niet, bij Cornelius niet, in de synagoge van Antiochië niet en op de Areopagus niet. Alle keren spreken de apostelen over het oordeel van God en over Jezus die als rechtvaardige rechter over levenden en doden is aangesteld. Je moet wel heel veel zelfvertrouwen hebben als je die notie aan de kant wilt schuiven.'

Pedagogisch redenerend klinkt het nogal ongezond. Een oordeel kan toch

>>

Kwijt

Soms is het goed om aan gewoontes vast te houden. Voor ons is zo'n blijvertje het gebruik van een Bijbels dagboek. Beetje ouderwets, okay. 's Morgens gaat het open en lezen we het Bijbelgedeelte, later op de dag volgt de toelichting.

Kortgeleden dirigeerde het dagboek ons naar het Bijbelboek Haggai. Ergens grappig: zó vaak lezen we dat boek niet. Het mooie is dat, als je er dan in leest, de woorden je raken. Neem deze zinnen waarmee de Heer zich tot het volk richt: 'Welke weg zijn jullie ingeslagen? Denk toch na!' Het verband maakt duidelijk dat de Heer verontwaardigd is over het feit dat de ballingen in mooi afgewerkte huizen wonen, maar de herbouw van de tempel uitstellen. Tot woede van de Heer: 'Welke weg zijn jullie eigenlijk ingeslagen?'

>> 'Welke weg zijn jullie eigenlijk ingeslagen? Denk toch na!' <<

Nu kun je denken: wat moet ik met zo'n tekst uit het Oude Testament? Kan ik daar in 2018 iets mee? Eerlijk gezegd had ik die gedachte niet echt. Daarvoor is de door de Heer gestelde vraag mij te indringend. Bovendien haakte ik op 'weg'. Want spreekt de Bijbel niet veel vaker over 'de weg'? Psalm 1: de *weg* van de rechtvaardigen. Spreuken 23: kies de juiste *weg*. Onze Heer, die zich 'de *weg*' noemt. Handelingen, dat christenen aanduidt als 'aanhangers van de *Weg*'.

De vraag die de Heer in Haggai stelt, geldt dus ook voor mij. Ben ik op de goede weg? Of ben ik, doordat ik eigen opvattingen en prioriteiten zo belangrijk vind, misschien wel de weg kwijt? Richt ik mij te veel op de bouw van een 'eigen huis' en vergeet ik de Heer?

Wat de *goede weg* is, staat in Micha 6, ook Oude Testament (!): 'Je weet wat de Heer van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.' Recht

doen: je hebt hart voor recht en gerechtigheid en je verlangt ernaar om al Gods geboden te volgen. En dan is het bijzonder dat het gróóteste gebod, het liefhebben van God en van je naaste, 'de *weg*' genoemd wordt 'die nog voortreffelijker is'.

Leendert de Jong,
hoofdredacteur van *OnderWeg*

geen drijfveer zijn om mensen tot 'het goede' te bewegen?

'Petrus en Paulus dachten er kennelijk anders over. Het perspectief is en blijft dat Gods rechtvaardig oordeel komt en daarna breekt de nieuwe aarde aan. Dat vind ik geen ongezond, maar een hoopvol perspectief.'

Betekent dit dat het leven pas zinvol is als we onze toegang tot de eeuwigheid hebben veiliggesteld? Of kan het evangelie bijvoorbeeld ook worden uitgelegd als een opdracht om vrede en gerechtigheid voor alle mensen hier en nu te bewerkstelligen?

'Ja, dat kan, en dat is een foute uitleg. Als wij alleen voor dit leven op Christus hopen, zijn we de ellendigste van alle mensen, zegt Paulus.'

>> 'Voor vrede en gerechtigheid kun je toch ook prima bij Boeddha terecht? Toffe kerel, goeie ideeën' <<

Maar het hier en nu dóét er toch toe?

'Ik vertel mensen graag over de Heer Jezus, zodat ze niet ten prooi hoeven vallen aan het vlamvend vuur waarmee Hij wraak komt oefenen. Lees daarover bijvoorbeeld 2 Thessalonicenzen 1. Daarover vertellen geeft toch veel zin aan mijn leven?'

Daar zou ik zeker niet over willen oordelen. Maar geeft het universele zin aan het leven van mensen als dat in het teken staat van het toekomstig oordeel?

'Het is ieders opdracht over de liefde van Jezus te vertellen en om mensen de weg te wijzen hoe de komende toorn van God ontvlucht kan worden. Als je uitziet naar het eeuwige geluk dat God zijn kinderen heeft beloofd, kan het niet anders dan dat iedere christen dit als een persoonlijke roeping ervaart. Zo niet, dan is er iets mis.'

Maar dit dan: kleeft de behoeftigen, geef de hongerigen te eten, de dorstigen te drinken...

'Dat is geen evangelie, het is goed advies. Het is belangrijk om te doen, en zo hoort het christenleven eruit te zien. Maar het evangelie is iets anders. In 1 Korintiërs 15 zegt

Paulus heel precies wat het evangelie is: Jezus is gestorven, Hij is opgestaan uit de doden, naar de Schriften, voor onze zonden. Dat is evangelie. De rest is goed advies.'

Christenen die tegen de hebzucht en het egoïsme in een beweging maken van vrede en gerechtigheid voor alle mensen zijn volgens u niet per se volgelingen van Christus?

'Voor dat soort zaken kun je toch ook prima bij Boeddha terecht? Toffe kerel, goeie ideeën.'

Reageren mensen in Thailand anders op gesprekken over het oordeel dan Nederlanders?

'In Nederland kun je het oordeel beter ter sprake brengen dan veel mensen denken, is me opgevallen. Ooit sprak ik een kerkverlater die nog wel "met het geloof bezig was". Hij vroeg zich af waarom zijn ouders er zo over bleven doorzeuren dat hij niet meer naar de kerk ging, want, zei hij, hij had hun gevraagd of ze dachten dat hij naar de hel zou gaan en toen hadden ze nee gezegd. Nou, wat maakte het dan uit? Ik zei: ik denk wel dat je onderweg bent naar de hel en ik wil er graag met je over praten.'

Dat riekt naar een zekere oordeelsvorming over zijn leven. Daar gaat u toch niet over?

'Nee hoor, dat was het zeker niet. Want ik geloof niet dat je door goed te leven naar de hemel kunt gaan.'

Maar wel dat je door slecht te leven naar de hel gaat.

'Ja.'

Ik bespeur een kleine disbalans.

'O, zeker niet! Dit is de kernboodschap van de Reformatie: niet door goede werken word je gered, maar door Gods genade, ondanks je zonde. We zijn prima in staat slecht te leven en als we niet

verzoend worden met het bloed van Christus, zijn we allemaal op weg naar de hel. Daar zit geen enkele disbalans in.'

Hoe zit dat precies in Nederland: wordt spreken over het oordeel begrepen in onze postchristelijke samenleving?

'Ik zit hier niet als iemand die weet hoe je seculiere Nederlanders moet bereiken. Ik durf daar geen antwoord op te geven. Maar als je vraagt of het moet gebeuren, dan zeg ik: ja. Zolang je Jezus presenteert als iemand die je leven compleet maakt, zal Hij uiteindelijk overbodig blijken. Bovendien vind ik het een arrogante voorstelling van zaken. Iemands leven, zo zeg je eigenlijk, kan een stuk beter, want Jezus is nog niet toegevoegd. In Thailand vroeg iemand eens aan me: als ik nu in Jezus ga geloven, wat krijg ik dan? Heel spontaan antwoordde ik: ontzettend veel problemen. Dat was misschien niet de beste evangelisatietechniek ever, maar ik weet uit ervaring dat het klopt. God belooft geen beter leven hier en nu.'

En hoe staat het er in de Nederlandse kerken voor met de oordeelsprediking?

'Omdat ik zelf vaak preek, kan ik daar niet zo goed iets over zeggen. In meer dan de helft van mijn eigen preken gebruik ik woorden als "hel" en "oordeel". Vaak krijg ik dan na afloop terug: hé, dat horen we eigenlijk nooit meer.'

In het *Nederlands Dagblad* schreef u vorig jaar dat een kerk die het evangelie niet meer uitlegt volgens de lijn 'verzoening door voldoening' nooit relevant kan zijn in een seculiere samenleving. Geldt dat ook voor de zwijgcultuur rondom het oordeel?

'De kerk is relevant wanneer ze de boodschap brengt dat er vergeving van zonden is door het bloed van de Heer Jezus. Eén van de grote gevaren van de Nederlandse kerken is dat ze het ingewikkeld vinden om dingen te zeggen die de seculiere samenleving tegen de haren in

Marten Visser: 'Het perspectief is en blijft dat Gods rechtvaardig oordeel komt. Dat vind ik een hoopvol perspectief.'

strijken. We zitten in een heel positieve flow met z'n allen. Het is hartstikke leuk om tegen iemand te zeggen: God houdt van je. Ja, tuurlijk houdt God van me, zal hij denken, ik ben ook best een toffe peer. Wil het evangelie echt tot klinken komen, dan moet op de één of andere manier het oordeel ter sprake worden gebracht.'

Zitten mensen daarop te wachten?

'Ik leid een internationaal onderzoek naar kerkgroei onder nieuwe gelovigen in elf Oost-Aziatische landen. We krijgen net de eerste resultaten binnen. Op de vraag wat de mensen motiveerde christen te worden, antwoordt tot nog toe meer dan de helft: het eeuwige leven. In Nederland vragen veel christenen zich af of hemel en hel en eeuwigheid en oordeel er allemaal nog toe doen. Voor deze gelovigen kennelijk wel.'

Jasper van den Bovenkamp is journalist bij Vakmaten Schrijvers (www.vakmaten.nl).

‘Later zien we elkaar niet meer’

‘Papa, we moeten nu van elkaar genieten, want later zien we elkaar niet meer. Ik ga naar de hemel, want ik geloof in God. Jij gaat naar de hel.’ Die opmerking van zijn dochtertje Fleur, 9 jaar op dat moment, zette Remko Mulder uit Amsterdam vier jaar geleden flink aan het denken. Twee jaar later liet hij zich dopen.

tekst **Jordi Kooiman**

Remko Mulder woont zijn hele leven al in Banne Buiksloot, Amsterdam-Noord. Hij is getrouwd en heeft drie kinderen. Na 27 jaar Albert Heijn werkt hij nu voor supermarkt Vomar.

Het geloof speelde nooit een rol in Remko’s leven. Zijn vader was protestants opgevoed, zijn moeder katholiek, maar voor geen van beiden had het geloof nog betekenis. Remko ging weliswaar naar een christelijke basisschool en las daar weleens iets uit de Bijbel, maar het bleef niet hangen. ‘Een paar jaar geleden had ik je niet kunnen vertellen wat er met bijvoorbeeld Pasen en Pinksteren gebeurde. Mijn Bijbelkennis was nul. Ik geloofde wel dat er “iets” was, maar zoiets als het oordeel zei me helemaal niks.’

Remko’s dochter ging naar dezelfde christelijke basisschool als hij en kreeg daar gelovige vriendjes en vriendinnetjes. Ze kwam bij hen over de vloer en maakte daar mee hoe gebeden en uit de Bijbel gelezen werd. Kennelijk pikte ze er veel van op, want

Recht en gerechtigheid

Theodoor Meedendorp is voorganger van de multiculturele kerk Hoop voor Noord (CGK) in Amsterdam, waarvan ook Remko Mulder lid is. Ziet hij een plaats voor spreken over het oordeel in zijn missionaire gemeente?

‘In het algemeen zijn we bij Hoop voor Noord terughoudend in het spreken over het komend oordeel als middel om mensen te laten nadenken over het kiezen voor een leven met God. We willen graag dat mensen vanuit een verlangen naar God nadenken over een leven met Hem, en niet vanuit angst een keuze voor God maken.

Als we het oordeel in preken en ander onderwijs ter sprake brengen, is dit vaak in het kader van recht en gerechtigheid. Dat er een moment komt dat God recht zal doen, wat hoopgevend is voor slachtoffers en spannend voor daders.

Dat het komende oordeel een trigger is geweest in de zoektocht van Remko Mulder heeft ons positief verrast. God blijkt vaak op zijn eigen manier te werken, dwars door wat wij denken dat goed is.’

>> 'Zou ik haar echt niet meer zien? En andere mensen die ik liefheb?' <<

ze raakte volop overtuigd van het leven na de dood, wat tot die krasse opmerking richting haar vader leidde. 'We zaten samen op de bank toen ze het zei. Ze benoemde echt dat ik naar de hel zou gaan. Hoe groot je ook bent en hoe stevig je ook in je overtuiging staat, dat grijpt je enorm aan. Zou ik haar echt niet meer zien? En andere mensen die ik liefheb? Het was niet zo dat ik daarna direct openstond voor het geloof, maar het bracht de bal wel aan het rollen.'

Geleidelijk

Remko ging zich verdiepen in de vragen die de opmerking van zijn dochter oproep. Als er inderdaad een leven na de dood zou zijn, wat moest hij dan doen om zijn dochter te kunnen blijven zien?

De vader van een kind uit de klas van zijn dochter nodigde hem uit om mee te doen met het kaartenspel Tafelgesprekken. Het was één van de vele kleine stapjes op weg naar zijn bekering. 'Het ging bij mij heel geleidelijk. Ik kan geen specifiek moment benoemen waarop ik me bekeerd heb. Maar naarmate mijn geloof groeide, kwam de opmerking van mijn dochter steeds weer naar voren. Mijn voorganger zei: "God heeft je via je dochter bekeerd." Dat is heel bijzonder.'

Zwart-wit

In Banne Buiksloot wonen veel moslims en ook op zijn werk heeft Remko veel met moslims te maken. Zij waren voor hem ook een prikkel om na te denken over hemel en hel. 'Velen van hen houden zich bezig met het oordeel. Daarbij brengen zij veel meer over van hun geloof dan christenen. Christenen zijn vaak overdreven voorzichtig. Moslims zijn directer: er is een hemel en er is een hel. Dat beïnvloedt je wel.' Nu hij christen geworden is, gaat Remko weleens het gesprek met moslims aan. 'Ik vind het tegenover hen wel moeilijk om uit te leggen hoe ik erin sta: dat er in

Remko Mulder liet zich twee jaar geleden samen met zijn vrouw en kinderen dopen.

Medezoeker

Peter Wierenga is missionair consultant van de NGK. Geeft hij het oordeel een plek in het missionaire spreken? 'Als ik zelf de onderwerpen zou bepalen, zou ik het oordeel geen onderdeel van een gesprek laten zijn. Er is mijns inziens weinig harde info in de Bijbel over hoe het precies zit met zaken die niet van deze aardse wereld zijn, zoals hoe God omgaat met oordeel en genade of wat hemel en hel precies zijn. Bij specifieke vragen zou ik een aantal gedachten doorgeven en zo het gesprek vervolgen. Ik zou gedachten benoemen die soms ook tegenstrijdig zijn. Bijvoorbeeld: alleen door genade gered zijn tegenover "alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan" (Matteüs 25:40). En daarbij dus telkens verwijzen naar Bijbelgedeelten, en niet naar een systematische dogmatiek op dit terrein. Evangelisatie is vooral reisgenoot zijn en medezoeker. Geen antwoordmachine. Daarnaast wil ik coachend werken: de ander zelf aan het denken zetten. Analoog aan de uitleg van Jezus over de gelijkenis van de zaaier: mensen helpen zoeken naar het geheimenis.'

>>

Sluitsteen

Sjaak van den Berg is directeur van de IZB, de vereniging voor zending in Nederland binnen de PKN. 'De ervaring van Remko Mulder is mooi en verrassend', vindt hij. 'De verwachting van het laatste oordeel speelt in mijn waarneming in de praktijk in de missionaire context nauwelijks meer een rol. Niet alleen omdat oordeel niet zo gemakkelijk landt in onze vrijgevochten cultuur, ook omdat het bij veel Nederlandse christenen geen grote plaats inneemt. We leven vooral met de zachtere kanten van het evangelie. Dat is als reactie op het hanteren van het oordeel als bangmaker weliswaar begrijpelijk, maar niet zonder schade.

Een herijking van onze verwachting van en ons spreken over het laatste oordeel, ook missionair, is zeer gewenst. De wederkomst van Christus om te oordelen is sluitsteen van de belijdenis. Het functioneert in alle missionaire toespraken in Handelingen als belangrijk argument om je te bekeren. Die grondlijn weglaten, misschien onbewust, dreigt het geloof te reduceren tot een wellicht interessante optie om je beter te voelen.

De verwachting van het oordeel geeft relevantie en urgentie aan wat we te vertellen hebben. Niet alleen gedreven door de angst voor zo'n oordeel. Oordeel betekent ook dat God ons echt serieus neemt. Hij wil verantwoording van ons. Bekerings en je vertrouwen stellen op Christus krijgen diepte. Alles wat ons fout maakt, wordt aan het licht gebracht om het weg te halen, zodat het je niet langer definieert. Dat is bevrijding. Uiteindelijk betekent het laatste oordeel het rechtmaken van alle onrecht op alle niveaus. Er zal recht worden gedaan. De bevrijdende kracht daarvan is een geweldig perspectief.'

>> 'Er is niks, als je dood bent, ben je dood' <<

>> 'Mijn familieleden staan te dichtbij om over het oordeel te beginnen' <<

de hemel een plaats voor je gereserveerd is als je in Jezus gelooft. Zij zien het veel zwart-witter: je moet je aan alle regels houden, dan kom je in de hemel.'

Met atheïsten over deze zaken praten is nog lastiger, vindt Remko. 'Je kunt hen moeilijker laten inzien wat je bedoelt met oordeel en leven na de dood. Zij zeggen: er is niks, als je dood bent, ben je dood. Ik probeer het wel ter sprake te brengen, maar laat het afhangen van de persoon. Als iemand er helemaal niet voor openstaat, kan het ook afschrikken. Het laatste oordeel klinkt voor zo iemand als klinkklare onzin. Maar als iemand nieuwsgierig is, zal ik het zeker benoemen.'

Familie

In Remko's familie is verder niemand christelijk. Zijn familieleden waren wel bij de doop van hem, zijn vrouw en hun kinderen, maar vooral 'omdat het voor jullie belangrijk is', zo zeiden ze. Remko probeert het geloof wel ter sprake te brengen, maar benoemt het oordeel niet. 'Dat is te afschrikwekkend. Mijn familieleden staan te dichtbij om over het oordeel te beginnen. Bij anderen zou ik er eerder over beginnen, niet bij familie. Ik zou willen dat zij eerst gewoon in contact komen met het geloof. Ze hebben in elk geval allemaal onze bekeringsverhalen gehoord. Dat is bijzonder in een familie waar velen niet geloven.'

Jordi Kooiman is zelfstandig journalist en eindredacteur van *OnderWeg*.

Voorgangersechtpaar beroepen voor Beverwaard

De CGK/GKv-samenwerkingsgemeente Rotterdam-Zuid wil Ruard en Eliane Stolper aantrekken als voorgangersechtpaar voor de multiculturele dochtergemeente MEER dan BeverWAARD. Om kerkrechtelijke redenen wordt alleen Ruard Stolper, nu predikant van de GKv Zaamslag, beroepen, maar het is de bedoeling dat ook zijn vrouw in MEER dan BeverWAARD aan de slag gaat, onder meer onder alleengaande vrouwen, aldus Bas van Zuijlekom, predikant van de moedergemeente. De missionaire gemeente is in 2010 gestart in de Rotterdamse stadswijk Beverwaard (circa 12.000 inwoners), waar tot dat moment geen kerk gevestigd was. Eerst heeft Van Zuijlekom daar zelf als gemeentestichter gewerkt, maar sinds een jaar is hij alleen nog predikant van de moedergemeente in Rotterdam-Zuid. MEER dan BeverWAARD bereikt drie- tot vierhonderd wijkbewoners van zo'n twintig nationaliteiten, zowel met zondagse diensten als met sociaal-maatschappelijk werk, waarbij ook het Leger des Heils betrokken is. Met financiële steun van onder meer de GKv en de Missionaire Arbeid Rijnmond is de aanstelling van Ruard en Eliane Stolper voor vier jaar gegarandeerd. Zie www.meerdanbeverwaard.com.

GKv lid van Interkerkelijk Dovenpastoraat

Op 25 januari sluit de GKv zich officieel aan bij het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP), waarvan ook de CGK, NGK en PKN deel uitmaken. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan het besluit dat de GKv-synode in 2017 nam. De GKv-deputaten zijn op zoek naar een dovenpredikant (0,6 fte) die gaat werken in één van de IDP-regio's.

Rechter toetst ontslag ds. Gort aan arbeidsrecht

Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft het ontslag van ds. Peter Gort door de NGK Hattem in 2010 getoetst aan het Nederlandse arbeidsrecht. Volgens het Hof was er sprake van een arbeidsovereenkomst en was het ontslag, gemeten aan het arbeidsrecht, op onderdelen 'onredelijk' en 'onregelmatig'. De uitspraak is opvallend, omdat Nederlandse rechters tot nog toe alleen toetsten of de kerkelijke rechtsregels waren gevolgd en of de gevolgde procedure voldeed aan algemene rechtsbeginselen. De NGK Hattem overweegt daarom een uitspraak van de Hoge Raad als hoogste rechter te vragen.

Komen en gaan

Aangenomen naar de GKv Het Lichtpunt, Assen-Kloosterveen: kandidaat B. Dubbink (Velp); naar CGK/NGK Het Anker, Lelystad: S.P. Roosendaal (CGK Nieuwe Pekela).

Verbonden aan de GKv Loppersum-Westeremden: kandidaat C. Kanis (Dalfsen); aan de GKv Hoogeveen: K. van Hoek (Ijsselmuiden), als geestelijk verzorger in De Westerkim.

Benoemd als prio (predikant in opleiding, onder supervisie van de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding) in de NGK Eindhoven: J.T. Blanken (Utrecht); in de NGK Emmeloord: S. Biewenga (Apeldoorn).

Beroepbaar (GKv): W. Schaaij (Kampen), 06 26710111, wimschaaij@gmail.com.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Jolyn van Varik-Nysink, Tineke Verhoef (beeldredacteur).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Ad de Boer, Eline de Boo, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Wim van der Schee, Joost Smit, Paul Smit, Esther Spiering-de Hek, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

t Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: Nico Schenk, Droogoven 7, 3961 EW Wijk bij Duurstede, 0343-57 50 27, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementenprijzen

Jaarabonnement: € 48,50 (studenten € 24,25,- / Europa € 85,- / buiten Europa € 115,-).

Halfjaarabonnement € 26,75.

Abonnement OnderWegOnline: € 37,50.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg te Wijk bij Duurstede.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90,

fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Het oordeel aanzeggen in missionaire contacten

***Moet je in missionaire contacten over het oordeel
beginnen? En als je het doet, hoe breng je het ter sprake?***

tekst **Arjan Markus**

Bij mijzelf merk ik een sterke terughoudendheid als het gaat over spreken over het oordeel in missionaire contacten. Ik vind het ook lastig als er voor de preek een Bijbelgedeelte aan de beurt is waarin het oordeel ter sprake komt, vooral als het gaat om teksten waarin staat dat alleen zij die geloven gered worden van het oordeel. Bij ons zitten er namelijk ook mensen in de kerk die zichzelf zien als niet-gelovig. Ik zie hen zitten als ik preek. Hoe komt zo'n Bijbelgedeelte bij hen over? Wat is de boodschap voor hén? Ik denk dat die terughoudendheid nog niet zo verkeerd is. Als je mensen kent die niet-gelovig zijn, is het oordeel een problematisch onderwerp. Je hoopt dat zij ook door het oordeel van God heen komen. Bovendien wil je niet dat ze zich weggezet voelen door het wij-zij-denken dat christenen soms nogal makkelijk bezigen. Waarbij christenen er dan heel vanzelfsprekend van uitgaan dat zij aan de goede kant van de streep staan.

Je kunt je natuurlijk van dit onderwerp afmaken door te zeggen dat je het *goede* nieuws van Jezus brengt, en niet het oordeel. Je kunt ook de noodzaak om het over het oordeel te hebben relativeren door ervan uit te gaan dat mensen bij God, ook na hun dood, nog een kans krijgen. En ik moet zeggen: ik hoop heel erg dat het inderdaad zo is, dat mensen die in hun leven niet hun vertrouwen op Jezus als Heer stelden ná hun dood nog een mogelijkheid hebben om in Jezus verzoening te vinden met God. Ik hoop dat ze, als ze voor Jezus staan, liefde op het eerste gezicht meemaken – niet meer gehinderd door verkeerde informatie over Jezus, door karikaturen, door gebrek aan kennis of door het antigetuisen van slechte daden van christenen. Maar dan nóg: in de hele Bijbel is het oordeel van God een belangrijk thema. Dus als je het christelijk geloof aan iemand uitlegt, zul je het een keer over het oordeel moeten hebben. Laat ik een paar

overwegingen doorgeven vanuit mijn eigen missionaire ervaring.

Star Wars

Allereerst is het van enorm belang om in te zien dat het een groot verschil maakt welke gesprekspartners je hebt en wat hun referentiekader is. Ik vind het opvallend en veelzeggend dat Jezus zich in zijn scherpe uitspraken over het oordeel en de hel (Gehenna) richt tot gelovige mensen, die weten van het leven met God. Dat geldt ook voor de apostolische brieven die spreken over het oordeel: ze zijn gericht aan een gehoor dat bekend is met het geloof. Er is een gedeeld referentiekader: mensen geloven dat God er is en dat Hij oordeelt.

Dat is niet altijd zo bij contacten met mensen die niet in Jezus geloven als Heer. In contact met moslims is er op dit punt wel aansluiting: zij kennen het

Het oordeel is geen geschikt thema om een missionair gesprek mee te ópenen.

geloof in een god die oordeelt. Maar bij seculiere mensen die niet (meer) geloven dat er een persoonlijke God is die handelend optreedt in deze wereld, is dat gedeelde kader er niet. Voor hen is geloven in het oordeel net zoets als vertellen dat Anakin Skywalker, uit de Star Wars-saga, is opgestaan uit de dood en op aarde komt met het laatste oordeel.

>> *Wie kan van zichzelf zeggen dat hij of zij in bepaald opzicht niet ook een dader is? <<*

Probeer daarom, zeker in contact met seculiere mensen, de relevantie van het geloof in het oordeel duidelijk te maken. Leg uit dat het oordeel niet iets onzinnigs, irrationeels is, alsof God in willekeur de één wegvaagt en de ander genadig is. Laten we vervolgens beseffen dat het oordeel in de Bijbel te maken heeft met Gods plan voor deze wereld en de mensheid, namelijk om deze wereld te redden van de chaos van het kwaad. Kwaad dat opkomt uit de natuur en kwaad dat opkomt uit wezens met een eigen wil. Kwaad dat Gods scheppingsbedoelingen dwarsboomt: Hij wil een wereld die tot bloei gebracht wordt door mensen die zelf ook tot bloei komen, in een relatie van heelheid met God en met elkaar. Gods oordeel is daarom hoopvol. Ook als je niet gelooft dat God er is, kun je je

voorstellen dat het geweldig hoopvol is als er een God is die het kwaad overwint met het goede en recht doet aan rechtelozen. Je zou hopen dat er een God is die met zijn goedheid en liefde de doorslag geeft in onze wereld.

Weggevaagd

Oordeel is tegelijk een kritisch begrip. Als het kwaad wordt weggedaan, dan is er ook geen bestaan meer voor mensen die aan het kwaad gehecht zijn. Het oordeel is slecht nieuws voor daders. En daar begint het ongemakkelijke, want wie kan van zichzelf zeggen dat hij of zij in bepaald opzicht niet ook dader is? Hoe weet je of jij vanwege je daderschap niet ook valt onder Gods veroordeling en met het kwaad wordt weggevaagd?

Christenen geloven dat de God die de bron is van het goede en die met zijn oordeel komt om het kwaad weg te vagen, dezelfde God is die in Jezus gekomen is met liefde en vergeving en die jou een nieuw begin gunt. Hij zet je aan de kant van het goede en roept je levenslang op om het goede te doen.

Christenen geloven dat je buiten Jezus, buiten God als mens, geen bestaan vindt, geen leven, maar alleen dood. En dat is niet onbegrijpelijk: als je niet gelooft dat God er is, dan is er ook geen andere optie dan dat het leven doodloopt. Niemand die je kan redden van de zinloosheid waarmee de dood het mensenbestaan uitveegt.

Het bovenstaande maakt wel duidelijk dat ik heel veel woorden nodig heb als ik het oordeel ter sprake breng. Je moet eerst in een gemeenschappelijke taal en denkkader terecht komen. Dat kan alleen in een langduriger contact of een langduriger gesprek, niet in het voorbijgaan. Volgens mij is het oordeel in missionaire contacten in ieder geval geen geschikt thema om het gesprek mee te ópenen.

Arjan Markus is predikant van de Pelgrimvaderskerk (PKN) in Rotterdam-Delfshaven.

tekst **Debbie den Boer**

Zelfs al ga ik...

De woorden van Psalm 23 zijn overbekend en erg gewaardeerd, maar het is niet gemakkelijk deze woorden na te spreken wanneer je in je leven geconfronteerd wordt met lijden. Vaak is het dan gemakkelijker om met Psalm 22 uit te roepen: 'Mijn God, mijn God waarom hebt U

>> Hoe komen we zover dat we het kwaad niet vrezen? <<

mij verlaten?' In dergelijke situaties kan de vraag zich aan ons opdringen waar God is als wij lijden. Hoe is Hij aanwezig in ons lijden? En hoe komen we zover dat we het kwaad niet vrezen, ook als het niet weggaat? Henk Rothuizen kwam voor deze vragen te staan toen zijn vrouw in 2013 de diagnose darmkanker kreeg. In zijn nieuwste boek, *Zelfs al ga ik... God ontmoeten in het lijden* (verschenen bij uitgeverij Gideon), neemt hij ons mee in zijn zoektocht naar antwoorden en beschrijft hij wat hij ontdekt heeft. Met zijn boek hoopt Rothuizen een aanzet te geven voor een theologie van het lijden.

Je relatie verdiepen en verrijken

Om stellen te helpen hun relatie te verdiepen en te verrijken, hebben Henk en Ruth Stoorvogel kortgeleden een invulboek geschreven, waarin man en vrouw een jaar lang worden uitgedaagd om gestalte te geven aan wat 'samen' is. Voor elke dag van het jaar bevat het boek *Samen is... Invulboek voor samen* een leuke, ontroerende of prikkelende vraag, die je helpt om elkaar beter te leren kennen. Ook kent elke week een vraag rondom

een Bijbeltekst. Voorbeelden van vragen zijn: Wat wordt bedoeld met dit Bijbelvers? Hoe breng je een probleem bij God? Wat doe je 'samen'? En hoe geef je daar invulling aan? Elke maand staat één thema centraal. Voorbeelden van thema's zijn: de onderlinge relatie, ontspanning, balans, en de toekomst. De eerste bladzijden van het boek (uitgegeven bij Kok) zijn in te zien op www.puurvandaag.nl/binnen/gezin/samenis-invulboek-samen.

Kloof tussen jeugd en kerkenraad

Ik denk dat het belangrijk is voor ambtsdragers dat ze naast de jongere staan. Er zit veel onzekerheid bij jongeren en het helpt als de ander dan echt betrokken op je is.' Ik ben verlegen met vragen die vanuit onze jongeren komen, omdat je afstand ervaart tussen jezelf en hen. Ze zijn van een andere generatie. Ik vraag me weleens af: spreken we wel dezelfde taal?' Deze uitspraken zijn afkomstig uit een filmpje dat gemaakt werd door het Hervormd Jeugdwerk (HJW) over de kloof tussen jeugd en kerkenraad. Centraal staan de vragen of jongeren zich echt gezien en gekend voelen in de kerk en hoe de drempel tussen jongeren en ambtsdragers kan worden verlaagd. Om een antwoord op deze vragen te vinden, laten de makers van de video vier jongeren in de leeftijd van 16 tot 20 jaar aan het woord en één predikant, ds. M. Messemaker uit Nijkerk. Het resultaat is te bekijken op: www.puntuit.nl/nieuws/de-mannen-in-de-kerkenraad-zijn-vast-heel-aardig-video.

Recht door zee

Van 21 tot en met 28 januari is weer de jaarlijkse Week van Gebed. Het thema is dit jaar 'Recht door zee', waarmee wordt aangehaakt bij het danklied van Mozes en Mirjam uit het Bijbelboek Exodus. God leidde het volk Israël recht door zee en daarmee deed God recht aan het volk, dat jarenlang werd onderdrukt door de Egyptenaren.

Voor de Week van Gebed zijn verschillende materialen ontwikkeld. Zo zijn op de website van MissieNederland PowerPointslides te vinden met Bijbelteksten en concrete gebedspunten rondom de dagthema's, een liturgieboekje en een kinderwerkpakket. Daarnaast is het mogelijk om via deze website een kringpakket, gezinspakket of gebedsboekje te bestellen (zie www.missionederland.nl/overdeweekvangebbed). JOP, de jeugdorganisatie van de PKN, zette met het oog op de Week van Gebed een aantal werkvormen op een rijtje die kunnen helpen om in deze periode met kinderen en jongeren in gesprek te gaan over bidden en samen op een creatieve manier te (leren) bidden. Deze werkvormen zijn te vinden op: jop.nl/actueel/materiaal-voor-prayer-night.

>> Column

Bonustijd

Ik vind het eigenlijk wel gezellig', zei haar zachte, schorre stemmetje en haar waterige ogen keken me melancholisch aan. Zieke nummer zeven van ons gezin in de kerstvakantie. Ik was zelf nummer twee en toen ik opgekrabbeld was, vulde ik mijn dagen met het verplegen van andere grieppatiënten. Gezellig?! IJlde ze, mijn lieve meisje met haar vuurrode wangen? Na maanden buffelen was daar eindelijk de vakantie die ik helemaal vol gepland had met leuke dingen: bezoeken aan familie, musea, ons lievelingsrestaurant, Ikea, enzovoort. Maar we zaten elke dag thuis met zieken. Er werden meer paracetamol-tabletten gegeten dan kerstkransjes. Meer bladzijden gelezen dan kilometers gereden. Meer geslapen dan wakker geweest. Meer pyjama's gewassen dan gewone kleding. Het kostte mijn onrustige ziel anderhalve week om zich over te geven aan deze slome modus. Ik had soms meer medelijden met mezelf dan met de koortsige zieken in huis, alleen maar omdat ik niet gedaan kreeg wat ik me voorgenomen had.

>> Er werden meer paracetamoltabletten gegeten dan kerstkransjes <<

Weet u nog hoe het eerder in december zo sneeuwde en Nederland (inclusief ikzelf, afhankelijk van mijn fiets) logistiek stil stond? Toen werd ik bevangen door een soortgelijke frustratie omdat ik niet kon doen wat ik gepland had. Als wondermiddel uit de hemel las ik in die dagen de verrassende woorden van Jobs vriend: 'Als Gods stem klinkt, gebeuren er wonderen. God doet wonderen die wij niet begrijpen. Hij zegt tegen de sneeuw: "Val op de aarde" (...) Dan moeten de mensen stoppen met hun werk, dan weet iedereen hoe machtig God is' (Job 37:5-7 BGT). God gebruikt het weer om mensen stil te zetten. Misschien dan ook wel deze niet-levensbedreigende griepjes? De Bijbeltekst noemt het een wonder, maar wij zien het eerder zien als een interruptie, een onderbreking. We zien het als een beperking, niet als een kans. Om even te mogen stoppen. Om rust te nemen en te genieten van bonustijd met ons gezin. Hoe hardleers ben ik, als ik twee keer binnen een maand geïnterrupteerd wordt en nog niet door heb dat een winterstop een zegen is? Gelukkig wees mijn gezellige meisje me erop.

Eline de Boo is schrijfster met een missionaire roeping.

*Om te verhinderen dat ik mezelf zou verheffen, werd mij een doorn in het vlees gestoken: ik word gekweld door een engel van Satan. Ik heb de Heer driemaal gesmeekt mij van hem te bevrijden, maar Hij zei: Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.
(2 Korintiërs 12:7b-9a).*

De paradox van de verkondiging

Paulus heeft last van een 'doorn in het vlees' en hij wordt gekweld door een engel van Satan. Hij smeekt God verschillende keren om bevrijding. Stuurt de Heer met zijn antwoord Paulus niet met een kluitje in het riet?

tekst **Myriam Klinker-De Klerck**

Niemand weet precies waar Paulus op doelt. De 'doorn' (of: splinter) die hij noemt, is al op talloze manieren uitgelegd. Vanwege de toevoeging 'in het vlees' veronderstelt men meestal dat hij aan een chronisch lichamelijk gebrek leed: migraine, steeds terugkerende koorts, een oogziekte, epilepsie, lepra, een spraakgebrek. Soms wordt ook aan een psychische 'doorn' gedacht: depressies, seksuele verleidingen, een slecht geweten vanwege zijn verleden als christenvervolger. Kortom, een stekende pijn, lichamelijk of geestelijk. Het zou ook kunnen dat Paulus doelt op allerlei pijnlijke ervaringen: de tegenslagen en de tegenwerking die hij als apostel ondervindt, overal waar hij het evangelie brengt (vergelijk de lange opsomming in 2 Korintiërs 11:23-33).

Paulus zelf voegt nog iets toe: 'ik word gekweld door een engel van Satan'. Woord voor woord uit het Grieks vertaald loopt de zin zo: 'er werd mij gegeven een doorn in het vlees een engel van Satan om mij te slaan'. Misschien betekent dit heel letterlijk dat Paulus regelmatig wordt gekweld door een soort demon die op hem inslaat. Iets dergelijks wordt bijvoorbeeld ook verteld over Padre Pio, een Italiaanse rooms-katholieke priester uit de vorige eeuw; hij wist zich mishandeld door (een afgezant van) Satan.

Maar evengoed kan Paulus bedoelen dat Satan één of andere ziekte of tegenstand *gebruikt* en daarin aan het werk is. In 1 Tessalonicenzen 2:18 schrijft hij dat Satan hem en zijn medewerkers meer dan eens heeft belet om de gemeente in Tessalonica weer te bezoeken. Wat de oorzaak ook was, ziekte of tegenstand, een bovennatuurlijke macht leek dit bezoek telkens weer te verhinderen. De mysterieuze 'doorn in het vlees' blijft tot vandaag toe een onopgehelderde zaak. Wat we wel weten, is dat Paulus er knap last van heeft.

Zwakheid

Waarom toch? Dit is de meest indringende en vaak de meest onbeantwoorde vraag bij pijn. Waarom overkomt mij deze ziekte? Waarom is dit ongeborn kind niet levensvatbaar? Waarom keert deze depressie steeds weer terug? Waarom worden kinderen op grote schaal misbruikt? Waarom eisen modderstromen in sommige landen hun tol en komen elders mensen om door aanhoudende droogte? Christenen keren zich dan onbegrijpend of juist vol vertrouwen naar hun God. Hij is een bevrijder, toch?

Ook Paulus zocht daar zijn toevlucht. Tot driemaal toe heeft hij de Heer gesmeekt om hem van deze doorn te bevrijden (2 Korintiërs 12:8). Maar de Heer antwoordde alleen: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.' En daar moest Paulus het mee doen. Waarom? Daarom dus. Wordt hij niet met een kluitje in het riet gestuurd? Waarom grijpt God niet in? Sterker nog, de tekst ('er werd mij *gegeven* een doorn in het vlees') doet vermoeden dat God zelfs rechtstreeks verantwoordelijk is voor de pijn van zijn dienaar of in elk geval Satan vrij spel laat. Waarom? Paulus zelf heeft de reden gevonden: 'om te verhinderen dat ik mijzelf zou verheffen'. Als apostel van Jezus Christus past het hem immers niet om hoog van zichzelf op te geven. Hij zou dat wel kunnen, bijvoorbeeld op grond van bijzondere visioenen en openbaringen (2 Korintiërs 12:1-7a), maar hij wil het niet. Hij wil dat de bood-

Deze Eyeopener is een bewerking van een hoofdstuk in Rob van Houwelingen en Reinier Sonneveld (red.), *Ongemakkelijke teksten van Paulus*, Amsterdam (Buijten & Schipperheijn), 2012, p. 153-155.

>>

schap van Christus landt. En dat kan alleen door die boodschap te brengen 'in zwakheid'.

Paradox

Hoezo in zwakheid? Dat heeft te maken met hoe Paulus het eigene van het apostelprofiel schetst. Zelf krijgt hij veel tegenslag en ook veel vijandigheid te verwerken. In de tweede Korintiërsbrief komt hij er verschillende keren op terug (2 Korintiërs 4:7-12; 6:4-5; 11:23-33; 12:10). Dit doet hij soms in algemene bewoordingen, zoals nood, vervolging en ellende. Maar hij kan ook heel concreet worden: 'Door de Joden ben ik vijfmaal met veertig min één zweepslagen gestraft, ik ben driemaal met stokslagen gestraft, ik ben eenmaal met stenen bekogeld en heb driemaal schipbreuk geleden. Eén keer heb ik een heel etmaal op zee rondgedreven' (2 Korintiërs 11:24-25). De Korintiërs hadden het er maar moeilijk mee, met dit klunzige imago van Paulus. Paulus was niet bepaald een apostel waar ze mee voor de dag konden komen. Ze vroegen zich zelfs af óf hij zo eigenlijk wel een echte apostel was...

Maar Paulus wil hun duidelijk maken dat dit alles er juist bij hoort. Zijn 'lijdende' profiel is geen belemmering, maar juist *nodig* voor de verspreiding van het evangelie. Paulus maakt zo namelijk in eigen persoon het evangelie aanschouwelijk. In zijn bestaan als apostel moet de paradox van het evangelie zichtbaar worden: Jezus' vernederende marteldood aan het kruis bewerkte de grootste en meest eervolle overwinning aller tijden!

Ook de Joden stelden zich bij hun messias niet bepaald een gekruisigde voor, en toch... Het verrassende voor Joden én Grieken was dat Gods kracht duidelijk werd door alle menselijke kwetsbaarheid heen: 'maar wij verkondigen een gekruisigde Christus, voor Joden aanstootgevend en voor heidenen dwaas. Maar voor wie geroepen zijn, zowel Joden als Grie-

ken, is Christus juist Gods kracht en wijsheid, want het dwaze van God is wijzer dan mensen, en het zwakke van God is sterker dan mensen' (1 Korintiërs 1:23-25). Echte verkondiging maakt deze paradox aanschouwelijk en concreet: 'We dragen in ons bestaan altijd het sterven van Jezus met ons mee, opdat ook het leven van Jezus in ons bestaan zichtbaar

wordt' (2 Korintiërs 4:10).

Een goede apostel wijst niet op zichzelf, aldus Paulus, maar op God. Juist als zijn werk zwaar valt en pijn doet: 'Wij zijn slechts een aarden pot voor deze schat; het moet duidelijk zijn dat onze overweldigende kracht niet van onszelf komt, maar van God' (2 Korintiërs 4:7). Dit alles heeft Paulus zelf ook moeten leren. Zijn doorn in het vlees was een heftige training.

Maakbaarheid

Het lijden dat Paulus overkwam, kreeg een specifieke plek binnen zijn verkondiging. Hier vond hij voor zichzelf ook Gods antwoord op de meest indringende vraag: waarom? Het lijkt me niet dat dit zomaar voor iedereen en elke ervaring van pijn geldt. De meesten onder ons reizen niet de wereld rond als apostel (gezondene) van Jezus Christus. Wel zijn christenen geroepen om van Christus te getuigen op de plek waar ze staan, eerst en vooral door naar zijn voor-

>> Paulus was niet bepaald een apostel waar ze mee voor de dag konden komen <<

beeld pijn te verlichten waar dat mogelijk is. Tegelijkertijd moeten christenen in de westerse samenleving zich ervoor hoeden pijn 'weg te poetsen'. Want net als het Korinte van toen heeft ook onze samenleving een problematische verhouding met diverse vormen van lijden. Succes en vooral de maakbaarheid daarvan vormen grote stippen op de westerse horizon. Zij leggen een hoge lat en verdrukken vaak de gebroken, kwetsbare en nederige kant van het menselijke bestaan. Maar God zelf koos er juist voor zich te vernederen – kwetsbaar in een voerbak, gebroken aan een kruis – en toonde zo in zwakheid de kracht van zijn liefde. Jezus zelf moedigde zijn volgelingen ook aan om hun kruis op zich te nemen (Matteüs 10:39; Marcus 8:35; Lucas 9:24). Deze woorden slaan eerst en vooral op het lijden omwille van zijn naam, in een context van vervolging dus. Maar los daarvan is het goed dat juist in een samenleving waar mensen worden uitgedaagd om zichzelf steeds opnieuw te profileren, het profiel van een christen doorverwijst naar dat van Christus: mild en liefdevol, dwars door de gebrokenheid heen.

Myriam Klinker-De Klerck is docent Nieuwe Testament aan de TU Kampen.

Om over door te praten of na te denken

- Op welke punten zouden christenen zich volgens jou duidelijk moeten onderscheiden van niet-christenen? Zou je een 'christenprofiel' kunnen opstellen?
- Heb je ooit een concrete situatie meegeemaakt waarin de kracht van God zichtbaar werd in zwakheid?
- Lees Romeinen 8. Wat betekent het om te leven door de Geest? Hoe verbindt Paulus het leven door de Geest aan de situatie van een gebroken schepping?

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook?

Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

Onder
weg

Inspiratie
voor
reisgenoten

Emeritus predikant Wubbo Wierenga (GKv):

‘God is mijn lus in de bus, mijn houvast’

Wubbo Wierenga is 85 jaar oud, preekte nog tot voor kort en studeert al tien jaar dagelijks op het Bijbelboek Openbaring. De emeritus predikant van de GKv en oud-godsdienstleraar woont in een voormalig schoolgebouwtje op het platteland van Drenthe, in Midlaren. Preken was zijn lust en leven, tot het niet meer ging. Ook verder kende zijn leven donkere tijden. Een gesprek over het veelbewogen leven van een eigenzinnige predikant.

tekst **Embert Messelink**   beeld **Jaco Klamer**

‘Ja, ik was predikant en leraar. Eerst Grieks en Latijn, later godsdienst. Ik kom uit een onderwijsfamilie. Mijn voorganger op de Gereformeerde Scholengemeenschap Rotterdam kon de leerlingen moeilijk in de hand houden, ze klommen zelfs uit het raam. Het kostte veel inspanning om hem op te volgen, maar binnen een jaar had ik mijn naam gevestigd: bij Wierenga moest je geen rotzooi trappen. Ik gaf ook gerust een onvoldoende, wat voorheen niet gebruikelijk was. Maar ze mochten in de les zeggen wat ze wilden. Ik hield van discussiëren en kon het ook goed. Mijn taak was om

de hoogste klassen voor te bereiden op het studentenleven. Ik studeerde dus hard op Sartre, op de oecumenische beweging en andere relevante onderwerpen. Daar spraken we over. Verschillende latere dominees hebben destijds bij mij in de klas gezeten.’

Een oud-leerling schrijft ergens: ‘Ik zie mijn godsdienstleraar op de middelbare school, ds. Wubbo Wierenga, nog vol vuur op de grond stampen: Het gaat om deze aarde, jongens, hier!’ Was u zo’n acteur?

‘Ja, ik kon op de preekstoel ook wel stampen. Ik preek met mijn lichaam. Ik

ben inderdaad wel een beetje een acteur. Dat moet een predikant ook zijn, die capaciteiten moet hij hebben om zijn boodschap over te brengen.’

Hoe kwam u ertoe om theologie te gaan studeren? Voelde u zich geroepen?

‘Een inwendige roeping, daar geloof ik niet zo erg in. Ik was 12 toen de Vrijmaking plaatsvond in Groningen-Helpman. Dominee R.H. Bremmer en mijn vader, die ouderling was, waren de leidende figuren. Elke dag kwam Bremmer bij ons en ging het gesprek over geloof en leer. Ik zat er vaak met rode oortjes

bij. Ik las toen al de verklaring van K. Schilder van de Heidelbergse Catechismus. Later plakte ik zelfs krantenfoto's van dominees in een schrift. Zo ben ik van jongs af in theologie geïnteresseerd geraakt. Als je dat roeping wilt noemen, mag dat van mij. Maar voor mij werd roeping pas concreet toen ik daadwerkelijk beroepen werd door een gemeente en aan de slag kon.'

Hoe heeft uw werk uw persoonlijke geloof gevormd?

'Het predikantschap was echt mijn werk. Mijn nadenken over God was sterk technisch gekleurd. Tijdens de studie wordt je hart uitgeschakeld. Je bent vooral met je verstand bezig. Wat staat er in een tekst? Dat vond ik het belangrijkste: hoe kan ik mensen de tekst goed laten lezen, wat kunnen ze er vandaag mee? Maar het persoonlijke contact beoefenen met God, daar was ik niet zo sterk in. Collega's zeiden wel: voordat je aan je preek begint, moet je eerst bidden. Dat heb ik vrijwel nooit gedaan. Maar ik merkte tijdens het preken wel hoezeer ik betrokken was bij de boodschap die ik bracht. Het heeft mijn liefde voor God, Christus en de Bijbel enorm laten groeien. Maar eerlijk gezegd is dat persoonlijke pas na mijn emeritaat veel meer tot bloei gekomen. Ik kan met mijn vrouw heerlijk praten over mijn geloof. De kern is voor mij: het leven is als een stadsbus. Daarin kun je het moeilijk hebben. Hij slingert, zwaait, remt plotseling. Als je geen zitplaats hebt, lig je zo omver. Zo is het leven. Zo heb ik het ook zelf

>> 'Ik ben inderdaad wel een beetje een acteur' <<

Wubbo Wierenga: 'Ik merkte tijdens het preken hoezeer ik betrokken was bij de boodschap die ik bracht. Het heeft mijn liefde voor God, Christus en de Bijbel enorm laten groeien.'

ondervonden. Maar ik heb wel een lus in die bus. Een lus die vastzit aan het dak. Die lus heb ik stevig vast en ik val niet om. Dat is mijn geloof in God. Mijn lus in de bus.'

U hebt de zware kanten van het leven ook zelf ondervonden, bijvoorbeeld toen het preken niet meer ging. Wat was er aan de hand?

'Preken was mijn lust en mijn leven, maar de spanning van het preken maken werd te groot. Het werk was zo intensief. De meeste mensen vonden mijn preken over het algemeen goed, maar het kostte me wel heel veel tijd. Ik had voortdurend mijn publiek voor ogen en woog elk woord: begrijpen ze dit, klopt het in het verband? Ik was al een keer op de preekstoel flauwgevalen. Ik raakte soms mijn bewustzijn kwijt, zelfs tijdens vakanties. Ik had een aantal tia's gehad. Uiteindelijk concludeerden twee psychiaters dat het niet verantwoord was dat ik nog

verplichte arbeid zou verrichten. Ik was 55. Ik heb enorm gehuild om het verlies van mijn werk. Veel later ben ik toch weer gaan preken. Het lukte om weer preken te schrijven en ze regelmatig te houden. Vorig jaar december ben ik gestopt.'

U werkte niet meer. En de jaren daarna werden nog veel donkerder...

'Mijn vrouw overleed in 1992 aan de gevolgen van borstkanker. Ik heb haar in haar laatste jaar zelf verzorgd, samen met anderen. Elke avond las ik met haar uit de Bijbel, bad ik met haar. We zijn elkaar in dat jaar veel nader gekomen. Een jaar later overleed mijn op één na jongste dochter. Zij was manisch-depressief. Ze was eerder onbedoeld zwanger geraakt. Ik weet nog dat ze het ons vertelde en mijn vrouw reageerde met: ach, weer zo'n lieverdje erbij. We hebben geen woord van vermaan of berisping gesproken, maar

>>

Wubbo Wierenga: 'Vrouwelijke inbreng in de kerkenraad is even hard nodig als die van de man. Dan ontstaat er een goed evenwicht.'

geprobeerd haar aan alle kanten bij te staan. Ze heeft lang met het meisje hier in huis gewoond. Op een nacht is ze in haar slaap overleden. Ik ben er nooit helemaal zeker van geweest wat er gebeurd is. Het zou kunnen dat ze haar medicijnen heeft opgespaard en allemaal ineens heeft ingenomen. Haar kind is na wat omwegen door mijn oudste dochter opgevoed. Zij heeft dat voortreffelijk gedaan. Onze kleindochter is nu volwassen en werkt in de orthopedagogiek, ze is een volkomen zelfstandige vrouw die alles zelf regelt.'

>> 'Mijn vrouw reageerde met: ach, weer zo'n lieverdje erbij' <<

Hoe hebt u die moeilijke tijd doorstaan?

'Twee jaar later ben ik met een schaal-tje aardbeien naar Ineke Oldenhuis gegaan om nader kennis te maken. Ik kende haar als gemeentelid. Zij heeft mij erbovenop geholpen. We zijn nu 22 jaar samen en hebben een buitengewoon fijn huwelijk. Mijn kinderen zijn ook wijs met haar.'

We moeten het nog over iets anders hebben. U bent zeer eigenzinnig, u hebt vaak gebotst met mensen...

'Dat is inderdaad wel een rode lijn in mijn leven. Ik heb er geen last van als ik een afwijkend standpunt meen te moeten innemen. In 2011 verscheen mijn boek *Geen geboden rustdag meer?* Daarin stel ik dat in het nieuwe verbond de zondag een dag is als alle andere dagen. Het boek werd door sommigen hoog geprezen, maar door veel anderen fel afgewezen. Ik herinner me ook dat de Synode van

Hattem in 1972 een uitspraak moest doen over professor Kamphuis. Hij had in de periode van de scheur in de GKv kerkleden in Noord-Holland opgeroepen om zich niet langer achter hun kerkenraden te stellen. Hij werd unaniem vrijgesproken, maar met één onthouding. Dat was ik. Ik had ernstige bezwaren tegen zijn werkwijze. Maar openlijk ertegen ingaan, dat ging zelfs mij te ver. Ik nam trouwens altijd een flaconnetje whisky mee naar dat soort vergaderingen. Ik kon er slecht tegen, kreeg vaak hoofdpijn. Een slokje whisky hielp.'

En de vrouw in het ambt? U was er niet bang voor om dat al jaren geleden aan de orde te stellen.

'Ja, ik maakte als student al een punt van actief kiesrecht voor vrouwen en de vrouw in het ambt. Ik vond gewoon dat ik gelijk had. Ik ervaar het als een grote zegen dat het nu zo ver is. Als God zegt: "Het is niet goed dat de mens alleen is", geldt dat voor alle regeerfuncties. Vrouwelijke inbreng in de kerkenraad is even hard nodig als die van de man. Dan ontstaat er een goed evenwicht. Ik vind het ook onrecht als de talenten van vrouwen onbenut blijven.'

Ik schrok eerlijk gezegd van een open brief op uw site over New Wine. U bestrijdt ze, maar ik proef nergens dat u verbinding zoekt of verwantschap ervaart.

'Ja, ik ben wel een felle... Er waren hier in de gemeente aanhangers van New Wine. Dat leidde tot veel spanningen. Een zieke in onze gemeente werd door hen bezocht, er werd gebeden, maar ze overleed toch. En toen zeiden zij: er is onvoldoende gebeden. Daar heb ik bezwaar tegen gemaakt. Ook de kerkenraad wees dit af. Uiteindelijk zijn ze opgestapt, velen gingen naar de CGK. Ik heb ze allemaal een brief gestuurd

Polyamorie

J e kon erop wachten. Ik had vijf jaar geleden nog nooit van polyamorie gehoord, en naar ik verwacht de meeste lezers van *OnderWeg* ook niet. Ik kwam het begrip voor het eerst tegen bij mijn onderzoek naar homoseksualiteit voor de Landelijke Vergadering (NGK).

Als het huwelijk niet meer wordt gezien als de verbintenis tussen man en vrouw, maar ook openstaat voor twee personen van gelijk geslacht, welke natuurlijke grens is er dan om het nog anders in te vullen? Waarom zou je niet ook een relatie tussen drie of meer personen (polyamorie dus), als ze daar zelf voor kiezen, de bescherming en status geven van een huwelijk? In Amerika leven al honderdduizenden mensen in zo'n relatie en maken ze aanspraak op acceptatie door de samenleving en aanpassing van de wet. Moet kunnen.

>> Wat nu een wolkje als eens mans hand is, kan zomaar uitgroeien tot een meerderheidsstandpunt <<

Maar wat ik nog niet had gehoord, was een verdediging van zoiets in christelijke kring. Tot voor kort dus. Inmiddels hoor je stemmen (met het leven van Karl Barth als illustratie) die aansporen om onze 'vooroordelen' overboord te zetten. God is immers een God van liefde? Jezus kwam toch om ons leven te brengen en overvloed?

Let op: wat nu een wolkje als eens mans hand is, kan zomaar uitgroeien tot een meerderheidsstandpunt. Als je niet meegaat met zo'n herdefinitie van het huwelijk sta je aan *the wrong side of history*. En wie niet horen wil, moet maar voelen. Zoals het Canadese echtpaar dat eerst wel in aanmerking kwam voor adoptie, maar later toch niet. Namelijk toen ze zich lieten ontvallen dat ze geloven in de traditionele opvatting van het huwelijk. Daardoor kunnen ze naar huidig inzicht geen veilige omgeving bieden aan kinderen.

Als je ziet hoe snel de ontwikkelingen gaan, kun je je hart vasthouden voor wat ons nog te wachten staat in het verlichte Westen. Wat me dan toch hoop geeft: misschien hebben we niet de geschiedenis aan onze kant (op dit moment dan) maar, om met een eerdere paus te spreken, wel de schepping. Want ook hier zal de wal het schip eens keren.

Dick Westerkamp is predikant van De Lichtboog (NGK) in Houten.

met de boodschap: respecteer die gemeente, probeer niet de touwtjes in handen te krijgen. Dat gebeurde helaas wel. De jaren daarna kwamen er veel CGK'ers naar onze gemeente. Ik was echt bang geworden voor die beweging.'

In veel kerken is er geen spanning ontstaan, maar zijn er door New Wine elementen toegevoegd aan het DNA van een gemeente.

'Misschien had dat ook hier gekund. Maar de groep in onze gemeente had een houding van: wij hebben de Geest, jullie hebben te luisteren. Ook de doelstelling van New Wine om de kerken "te vernieuwen" en "gericht te veranderen" stuitte mij tegen de borst. Maar het klopt: ik heb vrij fel geschreven.'

U bent 85 en nog elke dag aan het studeren. Waarin verdient u zich nog?

'Ik studeer al tien jaar op Openbaring. Ik heb er nu 170 boeken over gelezen. Ik ben tot de overtuiging gekomen dat Openbaring ons geen schrik hoeft aan te jagen. Alle ramspoed in dit Bijbelboek gaat niet over de toekomst, maar over het verleden. Openbaring be-

>> 'Een slokje whisky hielp' <<

schrijft de tijd van 70 na Christus, de verwoesting van Jeruzalem. Het nieuwe Jeruzalem is de nieuwtestamentische kerk. In die kerk zal God alle tranen van de ogen afwissen, daar heeft de dood niet langer het laatste woord, daar staat de levensboom die Christus is. Waar de kerk van Christus is, daar is het nieuwe Jeruzalem. Ik hoop er nog een eigen boek over te schrijven.'

Eibert Messelink is zelfstandig tekstschrijver.

Het adres van Wierenga's website is: home.kpn.nl/wierold/index.html.

Zie voor zijn kijk op het karakter van de zondag: www.nd.nl/nieuws/geloof/zondag-is-een-dag-als-alle-andere.241460.lynkx (betaalmuur).

Zijn bijdragen over de 'zwijgteksten' en over de omgang met de Bijbel rond het thema man/vrouw zijn onderdeel van www.onderwegonline.nl/vrouw-in-het-ambt.

Jeugdtrends 2018 handen en voeten geven

#hoedan?

Jongeren snakken naar mensen die de realiteit van de ruwheid en rauwheid van het leven benoemen. Denk aan burn-out, God niet snappen, ruimte voor het lijden, onrecht. Ze staan ervoor open om daar zelf op voorbereid te worden. Door de hoge verwachtingen waarmee jongeren opgroeien, lijkt het echter alsof alles in één keer meteen goed moet. Iets overdoen of er de tijd voor nemen, voelt als een onmogelijke luxe of zelfs als falen.

tekst **Paul Smit**

Onze samenleving overlaadt jongeren met ideaalbeelden, waarbij de jongeren grotendeels zelf verantwoordelijk worden gehouden voor hun geluk. Dat zie je terug in de 'beste' schoolkeuze in groep acht, de 'ideale' profiel- of sectorkeuze op de middelbare school, de keuze voor een vervolgopleiding 'met baangarantie'. Ook in hobby's, sporten, vakantiebestemmingen enzovoort speelt dat ideaal van de top bereiken een rol. Denk aan de vele tv-programma's waarin jongeren met hun (zang) talent bekendheid proberen te bereiken. Het is hard werken om die ideaalbeelden waar te maken. Voor steeds meer jongeren zelfs te hard werken, met als gevolg dat steeds meer jongeren kampen met burn-outverschijnselen tijdens de middelbare school of de beroepsopleiding.

Rolmodellen

De vraag die te weinig gesteld wordt, is of al die ideaalbeelden wel haalbaar zijn. Niet iedereen heeft het vermogen, de talenten en de omstandigheden om zo succesvol te zijn. Soms worden jongeren overvraagd door hun omgeving, soms overvragen ze zichzelf. De leuze van de volwassenen – 'je moet beter je best doen' – is op veel plekken in de leefwereld van jongeren diep ingesleten. Jongeren zijn geholpen met volwassen die ook aandacht geven aan moeiten en tegenslag. Wie laat hun zien dat, ook als je keihard werkt en jarenlang oefent, de top niet voor iedereen bereikbaar is? Jongeren worden door aanmoediging echt wel aangespoord, maar dan moet de aansporing wel realistisch zijn in hun ogen. Een vergelijking maken met andere leeftijdsgenoten die iets wel kunnen,

wordt vaak ervaren als het onmogelijke van ze vragen. Aandacht voor alle kanten van het leven, ook de minder mooie, is belangrijk om stabiel in het leven te staan. Volwassenen die dit benoemen en die vertellen over hun eigen struggles worden serieus genomen. Jongeren zoeken nog altijd naar rolmodellen die het goed voor elkaar hebben, maar ze zoeken nu ook rolmodellen die over hun worsteling willen vertellen en de rauwheid van hun leven willen delen. Volwas-

>> Op sociale media moet zelfs je kwetsbaarheid perfect zijn <<

senen bij wie ze herkennen hoe hard de wereld is, zoals zij zelf ook vaak ervaren. Voorbeelden van die harde wereld, de struggles en de rauwheid geeft de Bijbel in overvloed. Begin bij Adam en neem daarna een willekeurige reeks namen: Abraham, Gideon, Jeremia, Zacharia, Petrus of Paulus. Allemaal mensen met gebreken, met rauwe randjes, lastige karakters en een allesbehalve perfect leven. Ze zijn geloofshelden, maar hun levensverhalen vertellen stuk voor stuk ook over hun tegenslagen en tekortkomingen. Ook Jezus leefde niet het leven van een succesvolle rabbi tijdens zijn bestaan op aarde. Als volwassen christenen hebben we juist in onze beperkingen en tekortkomingen iets met de jongere generaties te delen.

Leermomenten

Dit is de leefwereld van de jongeren van nu, zoals we die schetsen in de Jeugdtrends 2018 (zie kader). In de rest van dit verhaal geven we tips hoe we als kerken

Onze samenleving overlaadt jongeren met ideaalbeelden. Denk aan de vele tv-programma's waarin jongeren met hun (zang)talent bekendheid proberen te bereiken.

Jeugdtrends 2018 (samenvatting)

'Ergens' of 'overall': 'Ergens-jeugd' voelt zich meer verbonden met de plek van opgroeien. Hierdoor spelen afkomst, familie, nationaliteit, tradities en woonplaats een grotere rol in hun zelfbeeld. 'Overall-jeugd' is meer gericht op de mogelijkheden die ze buiten de eigen omgeving zien. Hierdoor spelen netwerk, onafhankelijkheid en flexibiliteit een grotere rol in hun zelfbeeld. **Scheidslijn:** Kerken die zich richten op het in stand houden van tradities kunnen een veilige plek zijn voor 'ergens-jongeren'. 'Overall-jongeren' vinden die kerken eerder benauwend en gaan op zoek naar andere kerken

of richten eigen initiatieven op. **Schijnauthenticiteit:** Je hoeft jezelf niet altijd van je mooiste kant te laten zien, maar je kunt écht mens zijn. Op sociale media moet echter zelfs je kwetsbaarheid zo ongeveer perfect zijn. Dit legt de jeugd weer een nieuwe sociale druk op om mee te doen in een werkelijkheid die ze dan wel zelf moeten creëren. **Prestatiedruk:** Alles bij elkaar zijn er zo veel verwachtingen in zo veel verschillende situaties, dat jongeren even op adem komen als een luxe ervaren. Eén van de reacties van jongeren is dat ze zich, bewust of onbewust, terugtrekken in een

eigen (ergens- of overall-)bubbel. Dat scheelt het filteren van heel wat informatie. **Inclusief:** Uit grootschalige Engelse en Amerikaanse onderzoeken blijkt dat jongeren ook in de kerk behoefte hebben aan meer inclusiviteit. Nederlandse jeugdwerkers herkennen dat. Niet meer een aparte 'jeugdwerkbubbel', maar meer samen doen. Geen groepsvorming rondom leeftijd, maar rondom interesse, passie en geloof.

De volledige Jeugdtrends 2018 zijn te vinden op de website van *OnderWeg*: www.onderwegonline.nl/11148-jeugdtrends-2018.

aan kunnen sluiten bij die leefwereld, in het kader van #hoedan? Zoek bijvoorbeeld eens de samenwerking met andere kerken in de buurt. Laat jongeren vanuit verschillende geloofstradities elkaar ontmoeten en elkaar leren kennen. Als je een ander kent, begrijp je eerder waarom die ander iets belangrijk vindt wat jou misschien niet boeit of waar jij geen ervaring mee hebt. In het contact met anderen leren we van elkaar en van elkaars successen en moeiten. Voorwaarde is wel dat we elkaar willen begrijpen en niet komen om ons eigen gelijk te bewijzen. Dat betekent: open vragen stellen, zoeken naar gemeenschappelijke interesses en verlangens, en samenwerken aan hetzelfde doel of project. Lokale of internationale diaconale of missionaire projecten bieden een prima gelegenheid om met samenwerking te beginnen. Het NGK Jeugdwerk, het Praktijkcentrum en het Diaconaal Steunpunt helpen je graag om concrete acties op te zetten (zie 'Deel je leven' op

hun respectievelijke websites). Besteed bij dergelijke projecten aandacht aan de resultaten én aan de leermomenten. Natuurlijk is het een zegen als een diaconale of missionaire actie een mooi bedrag of een groot aantal bezochte plekken oplevert. Toch is dat niet het enige doel. Het doel van projecten met jongeren is bewustwording van wat het koninkrijk van God inhoudt en samen oefenen in het werken aan rechtvaardigheid in de wereld. Ook de samenwerking tussen jongeren en volwassenen is een doel in zichzelf. Laat het enthousiasme van de jeugd samengaan met de ervaring van (jong)volwassenen. En ja, dan gaat misschien niet alles op de meest efficiënte manier of blijven er dingen liggen. Maar het werken met jongeren is dan echt samenwerken en de ruimte bieden om zelf verantwoordelijkheid te dragen. En als er iets niet goed loopt, biedt dat weer lessen waar jongeren en volwassenen samen van kunnen leren.

>> De samenwerking tussen jongeren en volwassenen is een doel in zichzelf <<

Daarom is het van belang om niet alleen te kijken naar het einddoel, maar ook tijd en aandacht te geven aan het traject. Vier de tussenstappen net zo goed. En als een tussenstap niet helemaal is wat ervan verwacht werd, wees er dan ook open over dat struikelen erbij hoort.

Goede daad

Een ander voorbeeld is de vraag hoe we jongeren kunnen helpen om elke dag met God te leven. Begin eens met elke dag één moment aan God te geven op een manier die bij jou past: bidden, Bijbellezen, luisteren naar een lied of da-

Ga samen in gesprek over de vraag of alles altijd in beeld gebracht en openbaar gemaakt moet worden.

gelijks een bewuste 'goede daad' doen. Ga dit proces samen met jongeren aan en nodig hen uit om daar zelf keuzes in te maken en zich daaraan te houden. En als het even niet lukt om dan weer opnieuw te beginnen. Falen mag!

Geef in het jeugdwerk ook aandacht aan levensfasen en niet uitsluitend aan leeftijdsgroepen. Een 18-jarige die begonnen is met werken heeft misschien wel meer aan de uitwisseling met 25-jarigen die ook werken dan met leeftijdsgenoten in de schoolbanken. Geef aandacht aan de eigen fase in het leven, met de bijbehorende vaardigheden, talenten en interessegebieden en geef jongeren de verantwoordelijkheid die ze aankunnen. Ook in leidinggevende functies in de gemeente!

We kunnen veel leren van de vragen én de inzichten van jongeren. Nodig hen eens uit om te vertellen hoe zij omgaan met druk, hoe ze keuzes maken en zoeken naar zingeving.

De kerk is daarbij van 'ergens' én van 'overal' (zie Jeugdtrends 2018). Christen zijn vraagt aandacht voor beide aspecten. Jongeren met verschillende voorkeuren kunnen daarbij van elkaar leren en elkaar versterken. Zoek vanuit de Bijbel naar voorbeelden om de voorkeur van jouw groep jongeren illustreren, maar ook voorbeelden om hen uit te dagen om zich te confronteren met hun weerstand. Wat betekent dat voor hun denkwijze en gedrag? Blijf daarbij reëel over wat haalbaar is, want niet iedereen moet hetzelfde zijn.

Ploeteren

Een ander aandachtspunt voor de kerk is dat het in al het zoeken naar authenticiteit steeds meer draait om het eigen ik. Aan de ene kant is het goed om als kerk ruimte te geven aan de (ontwikkeling van de) eigen persoonlijkheid van jongeren. Aan de andere kant kun je als kerk ook tegengas geven: zet de selfie-stand van je telefoon uit en kijk eens echt naar de ander. Als kerk hebben we daarbij

een ijzersterk verhaal: om de ander lief te hebben als jezelf moet je de ander wel echt zien. Dat vraagt om een open gesprek over vooroordelen, om te beginnen de vooroordelen binnen je eigen groep, maar ook die op school of op de werkvloer.

Ga ook eens samen in gesprek over de vraag of alles altijd in beeld gebracht en openbaar gemaakt moet worden. Moet van elke activiteit een presentatie worden gemaakt en de resultaten worden vermeld? Het is goed als de rechterhand soms niet weet wat de linkerhand doet. Je kunt even goed eerlijk bespreken hoe het gegaan is met alleen degenen die erbij waren. Leer jongeren om zich op

>> Om de ander lief te hebben als jezelf moet je de ander wel echt zien <<

een gezonde manier te profileren en om ook authentiek te zijn als er geen camera in de buurt is. Geef zelf het goede voorbeeld, door de 'succesmomenten' uit je jeugdwerk niet automatisch te delen. Dat is in onze tijd een mooie manier van bewustwording met elkaar.

Durf een rolmodel te zijn in het ploeteren of zoek naar anderen die dat voor jongeren kunnen zijn. Mensen die hun leven delen met jongeren en hen meenemen in het leven met God, in al z'n ups and downs. Niet elk verhaal heeft het happy end dat aan onze verwachting voldoet, maar God is ook in het geploeter aanwezig!

Paul Smit is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Martine Versteeg (NGK Jeugdwerk) en Anko Oussoren (Praktijkcentrum GKv).

Agenda

- 21 januari – 28 januari 2018: Week van Gebed, met als thema: Recht door zee. Zie www.missionederland.nl/week-vangebed2018 (en ook pagina 21).
- 7 februari 2018 in Zwolle: 'Deel je leven', een interactieve avond voor diakenen en jeugdleiders over het verbinden van jeugdwerk en diaconaat. Zie www.praktijkcentrum.org/activiteit/jeugdwerk-en-diaconaat-verbinden.

Media/tips

Veel bedrijven en organisaties houden zich bezig met de belevingswereld van jongeren, het ruimte geven aan jongeren en daarover met hen in gesprek gaan. Het is soms big business. Zie bijvoorbeeld dit artikel van Youngworks: www.youngworks.nl/onzin-om-jongeren-in-een-hokje-te-stoppen.

Liturgische teksten misvormen

Het draagvlak voor formuliergebruik in kerkdiensten neemt af. Deze tijd vraagt om variabele inzet van formulieren. Creatief hergebruik kan ook. In veel gemeenten wordt er al gevarieerd, in andere wordt vastgehouden aan het lezen van de formulieren. Maar wat je ook doet, de impact van de teksten is groot. Mijn conclusie na lezing van de liturgische teksten is, in het licht van Stefan Paas' boek *Vreemdelingen en priesters*: ze zijn niet goed bruikbaar voor kerken met betrekking tot hun missionaire roeping.

tekst **Robert Roth**

Waarom blijft een niet-gelovige, welwillende gast van een doopdienst nog zitten na de openingszinnen van het eerste doopformulier (GKv): 'Bij de doop word je in water ondergedompeld of ermee besprenkeld: je wordt als het ware gewassen. Dan wordt zichtbaar gemaakt dat je in de ogen van God vuil bent, belast met zonde. Je bent al schuldig als je wordt geboren, al zondig sinds je moeder je ontving. Zo wil God je niet accepteren. Je kunt zijn koninkrijk alleen binnengaan als je opnieuw geboren wordt en een nieuw leven krijgt. De doop wil je dus laten beseffen hoe slecht je van nature bent.' Ik beweer niet dat in deze zinnen onwaarheid staat. Maar hoe moet de bezoeker uit deze formuleringen halen dat God naar hem verlangt? Zeker als aan het slot de strijd met 'de zonde, de duivel en heel zijn rijk' (dat is inclusief de niet-gelovige, welwillende gast) wordt aangebonden.

Bij het avondmaal lezen we (formulier 5): 'We beleven aan deze tafel de vreugdevolle eenheid met Christus en met elkaar. Vanuit de viering van het avondmaal willen we elkaar dienen in de gemeente.' Dit is waar, maar is er geen aandacht voor de gast die Christus niet kent.

Liturgische setting

Liturgie is een middel om het grote verhaal van God te vieren en te vertellen aan broeders en zusters, en aan de wereld. Liturgie gaat over een intiem verhaal met een enorme expansiedrang. De gemeente is een verlorene gemeenschap, waarbinnen het individu alle aandacht krijgt, met het oog op het heil voor de wereld. Liturgie is nooit enkel op de gemeente gericht. Kerk en wereld zijn altijd vervlochten, maar hebben in die vervlechting wel richting. Je zou het zo kunnen zeggen: in de liturgie draait het om de kerk, maar het gaat daar om de wereld.

Priesterschap

Priesters zijn christenen met twee gezichten. Ze zijn daartoe aangesteld door God. Priesters zijn vertegenwoordigers van God en van mensen. Sterk gezegd: priesters vallen samen met God of met de wereld, al naar gelang de 'partij' die ze vertegenwoordigen. De priester offert namens de wereld lof aan God (1 Petrus 2:4-5) of bidt op basis van het offer van Christus om verge-

ving van de zonden van de wereld (zie bijvoorbeeld Job in Job 1:5 en Abraham in Genesis 18). Andersom vormt het koninkrijk van priesters de mond van God in de wereld. Dit rijk is geroepen om de grote daden van God te verkondigen (1 Petrus 2:9). Vanouds is het ook geroepen om te zegenen namens God (1 Petrus 3:9).

Deze priesterschap wordt gevormd door de gemeente. Het betreft een oude roeping, die teruggaat op de aanstelling van het volk tot priesters (Exodus 19:4 en verder). Abraham zal tot zegen zijn voor de volken, het volk deelt in die taak. Het laat iets zien van Gods verlangen, zoals verwoord in 1 Timoteüs 2:3-4: 'God, onze redder (...) wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen.' Deze positie van de kerk stelt eisen aan de teksten die worden gebruikt in de liturgie. Gods verlangen naar de wereld moet erin doorklinken. De gemeente moet aan haar positie worden herinnerd en zij moet worden gestimuleerd deze positie in te nemen.

Script

Script is een term die doet denken aan een film of een toneelstuk. Het script is de tekst die door de acteurs moet worden uitgesproken. Ook de kerk heeft een script. 'Dat houdt in dat bepaalde zaken vooraf geformuleerd zijn', schrijft F.G. Immink in *Het heilige gebeurt* (2011). 'Het is kenmerkend voor een kerkdienst dat er vaststaande formuleringen en teksten zijn die bij iedere dienst terugkeren. Kortom, er is een draaiboek.'

Je kunt hierbij denken aan het votum en de zegen, maar ook aan de schuldbelijdenis en de genadeverkondiging of aan de formulieren van de GKV zoals ze achter in het *Gereformeerd Kerkboek* (2017) staan. 'Die tekstuele vorm slaat de kerkdienst als tussenmenselijke handeling niet dood, maar kanaliseert juist de participatie van de kerkgangers', aldus Immink.

Toen ik met de bagage van Stefan Paas op zak het script doornam op het punt van de priesterlijke functie van de kerk, was ik verrast. 'De wereld' is in 90 procent van de gevallen de vijand om tegen te strijden. Zondig, gevaarlijk. De aangesprokenen zijn de gemeenteleden, de ongelovige is niet in beeld of wordt samen met de wereld afgeschilderd als slecht. Er is maar heel weinig sprake van het verlangen van God naar de wereld en dan zit het doorgaans nog in een uitgeschreven Bijbelcitaat. Het heil

>> *De verwoording van de priestertaak van de gemeente is binnen het GKV-script feitelijk buiten beeld* <<

is voor de gemeente geformuleerd. De verwoording van de priestertaak van de gemeente is binnen het GKV-script feitelijk buiten beeld (het Groot Kerkgebed in het *Gereformeerd Kerkboek* is hierop een fijne uitzondering).

Als Immink stelt dat het script de deelname van kerkgangers kanaliseert, vind ik dat je daarover aanvullend meer kunt zeggen. De lange traditie van het script dat geregeld gebruikt wordt in GKV- en NGK-kerken misvormt de gemeente tot een naar binnen gerichte gemeenschap, gericht tegen de wereld. De niet-gelovige gast die het script aanhoort wordt tot karikatuur. Dat is ernstig, aangezien de kerk niet te strijden heeft tegen mensen, maar tegen machten (Efeziërs 6:12, Lucas 8:26-39).

Robert Roth is predikant van de GKV Oegstgeest.

Voorbeeldformulieren

Robert Roth werkt zijn punt uit in negen blogs op www.robertrothblog.wordpress.com: 'In en met de wereld voor God' en 'Sacramenten in en met de wereld 1-8'. Hij gebruikt voorbeelden uit het huidige script van de GKV en geeft twee voorbeeldformulieren voor doop en avondmaal.

Het **Passion**

Diaconale werkvakanties

het hele jaar door in de Achterhoek

een midweek de handen uit de mouwen voor dak- en thuisloze medemensen die op adem komen.

Gegarandeerd onvergetelijk,
waardevol, verrijkend en verrassend.....

.... boek nu via de mail of bel

Giften voor dit diaconale project zijn van harte welkom

Stichting Het Passion
Torenallee 6
6999 DD Hummelo

Tel. 0314 382 462
info@hetpassion.nl
www.hetpassion.nl

Triodos Bank: NL11 TRIO 078.13.22.618

Stichting
"Verpleegkundigen
voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I stelt zich al **40 jaar** ten doel:
Israël helpen met de verpleging van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Giften graag op NL97INGB000388540
t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476, 3440 AL Woerden

www.verplegingvoorisrael.nl

Geeft u óm Israël, geef dan vóór Israël

Themanummers nabestellen?

Dat kan via administratie@onderwegonline.nl.
Kijk op www.onderwegonline.nl/themas voor
alle thema's.

**Onder
Weg** Inspiratie
voor
reisgenoten

Laatst mochten alle
kinderen rondkijken in de kerk.
Ineens was een jongetje weg.
Ik zag 'm onder de bank.
Daar had ie zich verstopt...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Donatus verzekert vertrouwd

www.donatus.nl